

TÖÖLISTE HÄÄL

November 1937

№ 11

10. aastakäik

E. Töölisühingute Keskliidu ja töölisnõukogude häälkandja

Ametiühingud ja riik.

Ametiühingulise liikumise kasvamisega kerkivad ta tegevuses mitte ainult puhtametiühingulised küsimused paevakorrale, nagu palga, tööaja sotsiaalkindlustuse jne., vaid palju ulatuslikumad ja näiliselt väljaspool ametiühingulisi piire seisvad probleemid. Aga seda mitte ainult ametiühingulise liikumise enese sisemisel sunnil, vaid väliste objektivsete olude, majandusliku arengu ja ka riikliku organisatsiooni kohanemise tõttu majanduslikule arengule. Uuemaks suurküsimuseks on ametiühingute ja riigi vahekord. Ja ei mitte ses vanas mõttes — kas riiklikult on ametiühingute olemasolu sallitav — mille üle ju ametiühingulise liikumise algaegadel vaieldi väga ägedalt, vaid millist osa peaksid ametiühingud etendama riiklikus organisatsioonis majandusliku elu korrastamise alal. See probleem näib olevat nii suur ja aktuaalne, et temale pühendavad tõsiselt tähelepanu suurte maade ametiühingute vastutavad tegelased kui ka Rahvusvaheline Ametiühingute Liit. Olgu sellepärast meie lugejaid tutvustatud näit. R. A. Liidu bülletään nr. 39-das toodud mõtteavaldustega. Sealt leiame artikli: „Ametiühingud ja

riik Suurbritannias“, kus öeldakse järgmist:

„Mõne aasta eest peetud elavad vaidlused seisusliku riigi üle on tänapäeval jäänud hoopis tahaplaanile. Mitmesugused praktilised katsed, eriti need, mis pandud toime Itaalias, Austrias, Portugalis jne., näitavad, et niisugusel kujul riigi ja tööliiskonna suhete korraldamine osutub seevõrd ebaõnnestunuks, et sõnu „seisuslik riik“ ei taha enam hästi võtta suhu needki, kes seda „riiki“ soovitsid, ehk kui nad temast veel kõnelevad, siis küll suurima ettevaatusega.

Ometi ametiühingute ja riigi vahekorra küsimus ei ole sellepärast maailmast kadunud, et vaidlused „seisusliku riigi“ üle tohiks olla lõpetatud. See kõneaine kerkib üha uuesti ja tema üle peab vahetama mõtteid, teda peab arutama seni kuni on valitsusi, kes usuvad, et nad peavad mõjutama oma maa majanduslikku saatust või majandust kogu ni plaanikindlalt juhtima.

Maades, kus demokraatia pole ainult sõnakõlks ja kus ametiühingud arvestades paljude teiste maade kogemusi, on muutunud umbusklikuks igasuguste „sõltuvuste“ suhtes, kuid kus

teisest küljest aga just eluvõimelise demokraatia kindlustamiseks tehakse katseid majanduse organiseerimisega (nagu näit. Belgias, Ameerika Ühendriikides, Kanaadas, Uus-Meremaal jne.), jätkub selle teema arutamine mitmesuguse välise sildi all, olgu see siis vaidlus ametiühingu „legaalse põhikirja“ või „ametliku registreerimise“ vajaduse üle.

Nagu „seisusliku riigi“ küsimuse juures, nii ka siin peab hoiduma ebaõigest sihimääritlemisest, põhjendamatu lootuste ning kujutluste tekitamisest, vaid peab püüdma asja selgitada õieti.

Neil asjaoludel Briti Ametiühingute Liidu sekretär ja Rahvusvahelise Ametiühingute Liidu esimees W. M. Citrine pidas hiljuti tarvilikuks Kanada ametiühingute soovil võtta ette Kanada pikemat kõnereisi, kus ta, vaieldes reaktsiooniliste ringkondadega, näitas millised on need „tugevad sidemed“, mis liidavad Briti ametiühinguid riigiga.

Esijoonel Citrine märkis, et Inglismaal on võimalik ametiühinguid ametlikult registreerida, kuid see pole kuidagi kohustuslik. 1935. aasta lõpul oli 1.042-st Inglismaal tuntud ametiühingust ainult 449 registreeritud. Registreerimine isenesest ei too aga suuri muudatusi ametiühingu legaalsesse põhikirja. Küll annab aga registreerimine tayaliselt mõningaid soodustusi ja kergendusi ametiühinguliseks kindlustustegevuseks (ametiühinguline sotsiaalkindlustus), tulumaksu tasumisel, ebaausate usaldusmeeste jälitamisel rahade läbilõõmise puhul, varanduste müügi ja võõrandamise korral jne. Kuid on võimalik ühel ametiühingul ametlikult end mitteregistreerida, aga võtta registreerimisametist välja tunnistus, millises tõendatakse, et see organisatsioon on ametiühing seaduse mõttes.

Tahab mõni ametiühing end registreerida lasta, siis peab ta valmistama registreerimisameti jaoks põhikirja ja see peab leidma ametlikku heakskiitmist. Edasi, registreeritud ametiühing peab iga aasta esitama ametasutistele oma rahalise aruande, teatama uute funktsionäärade valimisest, laskma uuesti registreerida iga muudatuse, mida kavatakse teha põhikirjas jne.

Aga sageli on tulnud tegelikus elus ette, et suured ametiühingud keelduvad registreerimisest, kuna nad ei taha avaldada aruandeid oma rahalise seisukorra kohta, ega seda, milleks nad raha kullutavad.

Et selgitada täies ulatuses riigi ja ametiühingute vahekordi, Citrine puudutab ka riigi tähtsat osa töötüldes ja vahenduse korraldamises. Ta ütleb: valitsus Inglismaal olevat alati juhitud olnud püüdest võimalikult vähem segada end vahele tööliste ja ettevõtjate läbirääkimiste käiku kollektiivlepingute sõlmimise, töötüldes vahenduse jms. alal. Kui aga siiski võetakse ette mõni interventsioon, siis sündivat see ikka asjaosaliste poolte soovil ja enamasti ainult selleks, et kallutada pooli nõustuma kokkuleppemenetlusega ja kaasaaidata seks tarvilike instantside loomisele.

On kaks instantsi, kes võivad tegeleda konfliktide lahendamiseks: „Industrial Court“ (tööstuskohus) ja „Railway Wage Tribunal“ (vahendusinstants raudteede jaoks).

„Industrial Court“ on asutis, mis koosneb tööministri poolt nimetatud kolmest isikust — üks ettevõtjate, teine tööliste poolt ja kolmas erapooletuna üks jurist. „Court“ kuulab ära kõik argumendid ja langetab otsuse konfliktide asjus, mis antud tema arutada. Kui üks kummastki pooltest pole nõus tunnustama kohtu otsust, või ka kui mõlemad pooled tunnustavadki seda otsust, ei oma see siiski seadusjõulist siduvust. Ka tööminister, kes teatud seaduste põhjal võib hoolitseda vabatahtliku vahenduskorralduse loomise eest, ei saa ometi olla ei vahekohtunikuks ega vahekohtu pealesundijaks. Temal on üksnes sobitaja osa.

„Railway Wage Tribunal“ — raudteelaste kohus — teeb küll pooltele kohustuslikuks mõningate lepituskatsete ettevõtmise, kuid kohtu enese otsused pole samuti seaduslikult siduvad.

Nii on kujunenud välja — Citrine sõnade järgi — ajalooliselt ametiühingute positsioon Briti riigiorganisatsioonis. Briti oli senini vabamajanduse maa ja sellekohaselt tunnustati vabavõist-

lust nii ettevõtjaskonna enese vahel kui inglise ja välismaailma tööstuse vahel, aga ka muidugi ettevõtjaskonna ja tööliste vahel. Maailma majanduslikust kriisist saadik ei ole aga Briti enam saanud pidada täpselt kinni vabamajanduse põhimõtetest, ta on olnud sunnitud oma majandust teiste riikide eeskujul eraldama muust maailmast ja tõkestama vabakaubandust, millega on antud tugev löök kogu vabamajanduse põhimõttele. Iseloomustav on see, et Briti juba vabamajanduse päevil oli üks esimesi maid, kus riigivõim — tõsi küll, vaid sobitaja osas — esines tööliste ja ettevõtjate omavaheliste tülide lahendajana. Millises suunas seal ametiühingute ja riigi vahekorraldus olustikus edasi areneb, on raske ennustada, kuid teatud sümptoome võib näha isegi Citrine'i esinemises. Seevastu aga maades, milliste majanduslik maht ja võime väiksemad, millised enam sõltuvad üldisest olustikust ja peavad suuremas ulatuses minema üle majanduse tahtekindlale juhtimisele, et säilitada oma sõltumatust ja demokraatlikkuskorda, neis maades seisab ametiühingute ja riigi suhete korraldamine palju akuutsemalt päevakorras, kui see tarvitseb olla Inglismaal. Võtame näiteks Belgia, mille kohta samas Rahvusvahelise Ametiühingute Liidu bülletäänis kirjutatakse järgmist:

„Van Zeelandi valitsus Belgias on juba korduvalt arutanud küsimust, milline peab olema ametiühingute asend riigis ja ses küsimuses seadnud üles teatud juhtnöörid. Parlamendile esitatud märgukirjas oma tegevuse üle viimastel aastatel on ka see küsimus leidnud käsitlemist ühes lõikes. „Le Peuple“ võtab need seisukohad kokku järgmiselt: „Vastav seaduseelnõu peab tegema võimalikuks korraldatud põhialustel määrata kindlaks suhted majanduslike jõudude, seadus-

andliku ja täidesaatva võimude vahel. Väljatöötatud seaduseelnõu silmapaistvamaks tunnuseks võib pidada seda, et ta enne kõike püüab organiseerida kutseid olemasolevate vabade eraorganisatsioonide koostöötamisel. Selle seaduseelnõu väljatöötamine lõpeb lähemal ajal ja ta esitatakse siis parlamendile“.

Kahjuks ei ole teada, millised on need „korraldatud põhialused“, bülletäänis nende juures ei peatuta ka üldse mitte, aga juba küsimuse enese asetamine tähendab tahet muudatuste toomiseks ametiühingute ja riigi vahekorraldada. See, nagu näha, peab sündima parlamendi, s. o. seadusandluse kaudu. Juba see asjaolu üksi näitab, milline tähtsus omistatakse ametiühingutele praeguses olukorras. Nendega arvestatakse kui tarviliku elemendiga majanduselu korraldamisel ja otsitakse vaid õiget vormi, kuidas neid lülitada sisse majanduse juhtimise aparati. Belgia, selles ei tarvitse ometi keegi kahelda, Van Zeelandi valitsuse ajal oli demokraatlikult juhitud, veel enam — demokraatiat kindlustada tahtev maa. Nägi tema end kohustatud olevat seadusandluse teel hakata lahendama uuest majanduslikust situatsioonist tingitud ametiühingute osa ühiskonnas, siis tähendab see, et varem või hiljem sama probleem seisab täies ulatuses ka rahvusvahelise ametiühingulise liikumise ees. Isegi Roosevelt, muidu kapitalismisõbraline riigitegelane, ei ole saanud läbi oma sotsiaalsete reformide teostamisel teisiti, kui on pidanud otsima tuge ametiühingutelt ja andma tunnustuse ametiühingutele, neid kaitses igasugu omavoli vastu, mis Ameerika ettevõtjaskond nii meelsasti harastas varemini. See kõik kuulutab hoopis uut järku ametiühingulises liikumises ja sunnib võtma seisukohti küsimustes, mis mõne aja eest ei olnud veel kaugelki akuutsed.

Ametiühinglased ja töölisvanemad, saatke „TÖÖLISTE HÄÄLELE“ kirjeldusi oma töökohtadest, palga- ja töötingimustest, ametiühingute ja töölisnõukogude tegevusest, töölisüksusest ja seal vastuvõetud otsustest, palga- ja töötüldidest ning üldse kõigest, mis puutub tööliste ellu!

Tööõiguse üldised põhimõtted.

Ametiühinglaste ja töölisvanemate kursusel P. Vihalemi poolt ettekantud loengu kokkuvõte.

Õigusnormid on ühe inimese või kollektiivi käsud teisele inimesele või kollektiivile. Need ei esine mitte üksikult, vaid moodustavad ühise õiguskorra, mis tekib sel teel, et põhiseadus volitab seadusandlikku organi andma seadusi, viimane seaduses volitab vastavaid isikuid looma määrusi, kollektiivlepinguid, sisekorra määruseid, töölepinguid jne. Viimaseid norme loeme seaduse alusel looduiks või tuletatuiks. Ka põhiseadus on eelmise põhiseaduse alusel antud. Ainult revolutsioonilised, endise põhiseaduse rikkumisel põhjenevad põhiseadused ei tuletu ühestki normist enam. Õiguskorrale on vajalik, et põhiseadust ja seadusi täidaks rahva enamik, ilma milleta me ei loe teda õiguskorraks.

Kui need, keda õigusnormid kohustavad, teatud ulatuses võtavad osa ise nende loomisest või vähemalt valivad isikud nende loomiseks, siis on see demokraatlik õiguslooming.

Õigusnorme sisaldavate seadustekstide lugemine ja nende mõistmine on tavaliselt raske, isegi kutselised õigusetundjad ei saa seletada mõne seaduse mõtet. See sõltub seaduste keerukast sõnastusest. Tarvitatakse sõnu millele omistatakse teistsugune tähendus kui igapäevases elus, tarvitatakse füüsilistest inimestest erinevat juriidilise isiku (aktsiaselts, ühing) mõistet jne. Teatud käsu väljenduseks on antud mitu eraldi olevat seadusteksti. Selleks, et teada saada kuidas tuleb tehases töötada, ei aita näiteks ainult töölepingu lugemisest, vaid tuleb võtta arvesse rida seadusi, kollektiivlepingut, sisekorra määrust jm.

Tööõiguslike normide tundmine on kahtlemata oluline iga töölisliikumise tegelasele. Ainult sellest on aga vähe. Juba õigusnormide rakendamisel, kus on antud võimalus kahte või enam teed valida, sattume ummikusse. Kas sõlmida kollektiivlepingut või mitte, millise palganormi peame lepingusse võtma, keda valida ametiühingu juhatusse, kõigile neile küsimustele ei leia me õigusnormidest mingit vastust. Seega siis on vaja ka majandusteaduse, sotsiaalpoliitika, ametiühingulise te-

ooria ja ajaloo tundmist, et võida edukalt oma huve kaitsta.

Tööd on suurem osa inimkonnast alati teinud, kuid töö korraldamine õigusnormide poolt on sündinud alles võrdlemisi lühikest aega, nagu üldse õigus, kui ühiskonda juhtivate reeglite kogu, on alles hilises inimkonna minevikus tekkinud.

Varemalt iga inimene töötas omale ega allunud teiste käskudele. Siis töötasid orjad, kuid neid ei loetud selle vääriliseks, et seadused oleks neile kui pere-meestelegi juhtinud oma käske. Orje loeti õiguslikult asjadeks, keda võis müüa, kinkida, üürida, pantida ja muide lepingute objektideks seada. Selline sundtöö polnud aga majanduslikult tulus.

Prantsuse revolutsioonist alates uus ühiskondlik klass – kodanlus hävitab orjuse ja toob uued põhimõtted töö alal. Orjuse asemele astub vabadus. Tööline annab end tööandja käsutusse ainult omal vabal tahtel lepingu alusel. Juriidilise vabaduse ja üheõiguse taga üks pool – tööline oli aga sotsiaalselt nõrgem ja pidi leppima tööandja poolt tehtavate ettepanekutega.

Hiljem seda juriidilist lepingutevabadust hakati piirama ja praegu iga riigi seadusandlus sisaldab hulga eeskirju tööaja, – palga ja muude töötingimuste kohta, mida tuleb töölepingu sõlmimisel arvestada.

Ühtki õigusnormi ei teki, kui tal pole mingit otstarvet, kui temast poleks huvitatud teatud inimgrupid, kes suudavad oma huvi seadusega maksma panna.

Kahest lepinguosalisest soovib seaduslike kitsendusi ainult nõrgem pool, sest tugevam suudab oma huvi niigi läbi viia. Kuid juhul, kui pannakse maksma eeskirjad, mis tugevamale poolele – tööandjale on kasulikud, pole tal nende vastu põhjust ka vastu olla. Tööaja ülemäärane piiramine kaheteistkümnega tunniga on kasulik nii tööandja kui töölisele kasuks. Varemalt tööandjad ei tahtnud aru saada, et lühema tööajaga võiks inimene luua rohkem kui pikaga. On iga liigi töö ja töölise jaoks mingi tundide arv, mille jooksul ta suudab kõige rohkem saadusi

luua. Üksiku tööandja huvides on, et tööline teeks selle aja jooksul tööd, tööline huvi on muidugi, et ta teeks vähem aega tööd.

Ei tohi unustada, et üksiku tööandja ja kõigi tööandjate või tööandjate üksikute gruppide huvid võivad erineda. Enamuse tööandjate huvides võiks seista palgaülemäärade seadus, kuid mõnele üksikule või teatud grupile ta on soovimatu. Masinatega töötavale saapatehasele võib üldine palgatõus olla kasulik, kuna sellega ilma masinateta töötavate ettevõtete produktioonikulud tõusevad rohkem kui tal endal. Tööandjate kollektiivhuvi seisukohalt pole kasulik kui mõni üksik tööandja paneb oma tööliste sellise töötempo ja -süsteemi, mis nad kümne aastaga muudab invaliidideks ja siis sama jälle uute töölistega algab.

Seega siis tööandja ja tööliste huvid pole igal juhul vastupidised ja tööõiguslike norme ei looda mitte ainult tööliste poliitilise aktsiooni tulemusena vaid ka tööandjate kollektiivi poolt.

Tuleks veel mainida, et tööliste huvides pole ainult tähtis kõrge palk, vaid mõnikord tähtsam ta kindlustamine haiguse, õnnetu juhtude, tööpuuduse jm. vastu, rääkimata töötingimuste reguleerimisest.

Tööõigus on õigusnormide kogu

mis korraldab vabatahtliku lepingu alusel tekkinud kohustust teisele isikule ta kasutuseks tööd teha ja sellega seondatud õigusi ja kohustusi. Kahepoolne leping puudub kaitsevæes, vanglas, perekonnas, naturaalkohustusena tehtavas töös, mispärast nad ei ole vaadeldavad tööõigusliku tööna. Samuti riigiametnikkude töö ei allu tööõigusele.

Üks pool — tööline on alati konkreetne füüsiline inimene, kuna teine pool — tööandja võib olla ka mingi juriidiline isik (aktsiaselts, ühing), millede juures see inimene, kes võib töölistele käske anda, võib vahelduda (meister, direktor j. t.).

Mõne riigi seadusandlus loeb tööõigusele alluvaks ka need isikud, kes juriidilise mõiste järgi ei ole vaba töölepingu alusel tegevad, nagu näiteks kodutöölised. Viimased arvatakse nende sotsiaalse, mitte õigusliku sõltuvuse pärast tööõiguse alla, nagu käitise kõrgemad ametnikud samuti sotsiaalseil põhjuseil sealt välja arvatakse.

Edasi referent peatus pikemalt töösuhet korraldavatel õigusnormidel, asutistel ja organisatsioonidel ning osutas mitmesugustele tööliste eriliikidele kellede kohta kehtivad erilised eeskirjad.

Tekstiiltööstuse ratsionaliseerimisest.

B. Heisert.

Viimasel ajal tekstiiltööstuse ratsionaliseerimine kogu tööharu ulatuses on muutunud eriti akuutseks. Mõne üksiku käitise raamides on ratsionaliseerimist katsetatud ja ellu viidud ka varemalt.

Näiteks Eesti Siidi kudumisosakonnas suurendati mõne aasta eest lihtsamate artiklite telgede arvu ühest kaheni ja paari kuu eest sama korraldus pandi maksma Tekstilanas. Ka R a u a n i i t katsetas telgede arvu suurendamisega, kuid see ebaõnnestus.

Puuvillakäitistest esimesena Kreenholm, suurendas telgede arvu kahest kolmeni, ning viimase kuu jooksul järgnes Kreenholmile Balti Puuvilla-

vabrik. Ühes Tallinna tekstiilkäitises, kiirendades telgede käiku, tõsteti väljatöötatud „normi“, kuid vastavalt vähendati töötasu. Eelnimetatud ratsionaliseerimine on kasu toonud ainult tööandjale, sest töötasud ei ole selle tõttu tõusnud ja müügihindade langust ratsionaliseerimise teel valmistatud artiklite juures ei ole märgata.

Teistilaadi „ratsionaliseerimist“ pooldavad ja kasutavad mõned tekstiiltöösturid, ekspuaterides õpilaste jõudu, kellele vahest pikema aja jooksul ei maksta sentigi ehk heal juhul kroon päevas, kusjuures teatud aja möödumisel ainult mõni tragim tööline hakkab õiget tükitöötasu saama, kuid kartlikum

võib ka surmani töötada õpilasena. Märkimisväärne on siinjuures asjaolu, et „õpilaste kaader“ iialgi ei vähene ega lõpe käitises, kuna ühed õpetatakse välja ning vallandatakse ja nende asemele tulevad uued, kes oma tasuta tööga jällegi suurendavad ettevõtte kasu.

Selle meetodiga saavutatakse kahekordne kasu: kõigepealt õige tükitöö hinna ja „õpilase“ madala palga vahel, missugune on küllalt suur vilumatu töölise juba 2—3 nädalase väljaõpetamise järele, ja teiseks, kaudne kasu, kuna tööta tekstiilostööliste reservi suurenemisega kunstlikult kutsutakse ellu tööliste omavahelist konkurentsi, missugune on kasulik töösturitele palgade reguleerimiste ja kärpimiste momentidel.

Viimasel ajal on ratsionaliseerimise küsimuses initsiatiivi enda kätte haaranud Tekstiiltöösturite Ühing, esitades majandusministrile vastavasisulise märgukirja ja avaldades ajakirjanduse veergudel samasisulisi artikleid.

See laiaulatuslik aktsioon on tingitud sellest, nagu selgub märgukirjast, et sotsiaalministeeriumi ametnike seisukohtadest on kerkinud raskused, mis ähvardavad eeloleva poolaasta jooksul igasuguse ratsionaliseerimise ja sisemise ümberkorraldamise seisma panna.

Selle selgituseks olgu tähendatud, et Kreenholmis uutele kangrutele, kellele anti neli telge, tasuta palka tabeli järele, mille tõttu töötasu vähenes. Tööinspektor ei kinnitanud seda tabelit, sest see ei olnud kooskõlas töötülde lahendamise komisjoni otsusega. Ka töökaitse ja sotsiaalkindlustuse osakonna direktor jättis töösturite edasi-kaebuse tähelepanemata.

Kuna kogu maailmas püütakse töös- tusi ratsionaliseerida, siis samuti on see hädavajalik ka Eesti tekstiiltööstustes. Teadlikkude tööliste püüded ei ole suu- natud ratsionaliseerimise põhimõtte vastu, vaid tunnustades seda peab leitama konkreetsed tingimused, mis tekstiiltöö- listele on vastuvõetavad ja mis on meie oludes läbiviidavad.

Kõigepealt on ekslik seisukoht, et ratsionaliseerimine on mõeldav ainult vananenud masinatepargi asendamisega moodsamatega. Sarnane lahendusviis

on momendil vastuvõtmatu nii hästi tööstur- kui ka tööliskonnale. Ühest küljest suured amortiseerimise kulud, mis on seotud selle kavatsuse elluviimise- ga, käivad meie tekstiiltööstusele ülejäo, ja teisest küljest moodsate auto- maattelgede sisseseadmine kutsuks esile erakordselt suure tööliste vallandamise, kuna täisautomaattelgedel heal juhul umbes kuuendik osa praegu töötava- test kudujatest tööd leiaks.

Neil põhjustel meie oludes oleks so- bivam teine ratsionaliseerimise viis, mis- sugune on seotud vähemate kuludega ja võimaldab olemas olevate masinate täielikku kasutamist.

Selleks on tarvis kangru abitööliste arvu suurendada, täpsemat tööjaotust ja vähemate vigade kõrvaldamist, missu- gused põhjustavad päeva jooksul suure ajakaotuse.

Nii näiteks suuremates tekstiiltöös- tustes kudujad kaotavad palju aega sel- lega, et nad on kohustatud ära viima tühje ja tooma täispoole, puhastama valmiskoetud riidekangaid jne. Siidi- tööstuse kohta on märkimisväärne asja- olu, et teljed ei ole varustatud seadel- disega, n. n. kahvliga, mis automaatselt paneb seisma telje koelõnga katkemise või lõppemise korral; lõimelõnga katke- mise korral automaatseismapanedega ei ole varustatud üksi telg. Kõigi nende vigade kõrvaldamine ei ole seotud kuigi suurte kuludega ja on lihtsalt läbiviidav.

Tekstiiltöösturid väidavad, et ratsio- naliseerimisega tõusevad tööliste palgad 15% võrra. See palgalisa, kui ta teos- tuks, on madal võrreldes tööpinge tõu- suga.

Kuid põhjendatud umbuskuga sub- tuvad töölised ka sellele 15% palga- tõusule, kuna on karta, et viimane osu- tub ajutiseks, ning teatud aja möödu- misel palgad viiakse jällegi endisele tasemele. Tõendus selleks on meie tekstiiltööstuse palgaliikumise ajaloos, kahjuks, küllalt, mille vastu ei saa töösturid ise ka vaielda.

Ühtlasi see palgatõusmine vastaks ainult elukalliduse indeksi tõusule ning oleks tekstiiltöölise nõudmiste kohane ilma teostatava ratsionaliseerimiseta.

Vaadeldes ratsionaliseerimise ellu- viimist välismaadel, torkab silma, et

töölistele kindlustatakse tunnipalgana nende enneratsionaliseerimisaegne teenistus.

Meie oludes on see vastuvõetav ainult sel juhul, kui palku enne ratsionaliseerimist reguleeritakse ning tõstetakse terve tööharu ulatuses.

Ratsionaliseerimise vajadust põhjendatakse ka sellega, et meil on tööjõu kasutamise pinge erakordselt madal, võrreldes välismaa tekstiilkäitistega. Võrdlusena olgu ettetoodud, et Kreenbaltile kuuluvates puuvilla tekstiilkäitistes peaaegu kõik kangrud teevad tööd 3. teljega, mõnikümme üksikut — isegi 4. teljega; sama trustile kuulavas Lietuvos Medvilninu Manufakturas Meemelis töötab 203 kangrut 277 teljel, nendest: üks tööline — ühel, 58 — kahel, 4 — kolmel ja 37 töölist — neljal teljel; Lätis Rigas Manufakturas kolme teljega töötamine on keelatud!

Kahtlemata on tekstiiltööstus ka praeguses olukorras tulutoovaim tööstusharu, sest küllalt on nähtud neid tööstureid, kes alustasid töötamist ühe teljega toasuuruses vabrikus, omavad nüüd, kümne aasta möödumisel, suured käitised, kus töötavad sajad tööliised. Ja see kõik on saavutatud siis, kui mõni tekstiiltööstusharu, nagu kunstsiid, oli alles noor, mistõttu käitised kandsid suuri kulusid igasuguste katsetuste arvel, ning töötasid päris ratsionaliseerimata olukorras.

Üleriiklik Tekstiiltöösturite Ühing avaldab oma märgukirjas patriootilisi

tundeid: ratsionaliseerimine vabastab ülearuseid töökäsi, missuguseid saab kasutada praegusel tööjõu vähesuse perioodil teiste ülesannete jaoks.

Teiste sõnadega vallandatud vanaid tekstiiltöölisi (kuna selge, et just nooremad jäävad tööle, kui suutelisemad ratsionaliseerimise ajajärguga samu astuma) saab „tööjõu vähesuse perioodil“ kasutada, kas, näiteks, põlevkivi allmaakaevandustes Poola kaevurite asemel.

Kuid tegelik elu näitab, et tekstiiltöölised, kes on vabrikuist vallandatud, jäävad suuremalt osalt töötute reservi, kuna neil teistel aladel tööd ei leidu.

Tekstiiltöölised on nõus ja tahavad tööstuste produktsiooni tõsta, kuid ratsionaliseerimise puhul tuleb arvestada ka tööliste seisukohtadega.

Sobivamaks mooduseks organiseeritud tekstiiltöösturitel ratsionaliseerimise küsimuse lahendamisel oleks mitte märgukirjade esitamine, vaid kontakti loomine töölistega nende organisatsiooni kaudu, et siis küsimust lahendada kokkuleppe teel, nii nagu tehakse seda välismaal.

Praegune ajajärk, kus tekstiiltööstuses on üles kerkinud 40-tunniline töönael, ratsionaliseerimine ja töötasude ning töötingimuste ühtlustamine on tähtis tööliste koondatud jõud ja sellepärast peab iga tekstiiltööline leidma tee oma kutseühingusse.

Palgaamet — Briti sotsiaalkorralduse omapärasusi.

Briti sotsiaalse heaolu organisatsioon on oma konstruktsioonilt keerulisemaid ja omapärasemaid maailmas. Kuid hoolimata kõigest mitmekesisusest, nende üldiseks organisatsiooniliseks aluseks on kodanike isetegevuse ja rahva vabade koondiste koostöö ametasutistega.

Tööliste palga- ja töötingimuste korraldamise alal tegutseb juba 1909-st aastast saadik üks omapärasemaid asutisi, mis kannab „Palga-ameti“ nimetust ja on rajatud vastava seaduse alusel. Esialgu piirduti seesuguste ametite asutamisel ainult niisuguste töö- ja kutsealadega, kus valitses tõeline kurnamise

süsteem, s. o. kus palgad olid erakordselt madalad. Kuna aga tegelikus elus see katse andis häid tulemusi, siis 1919. ja 1920. aastal laiendati nende ametite tegevusala ka teistele tööstusharudele, peaaesjalikult neile, kus tööliised olid nõrgalt organiseeritud.

Mida kujutab enesest „Palga-amet“? See on ei midagi muud kui tööliste ja ettevõtjate pariteetne komisjon, kuhu peale poolte esindajate kuulub veel kolm, ministeeriumi poolt määratavat nn. sõltumatut liiget, kellest üks on esimeheks. Ametite ülesandeks on koostada palga-alammäärasid (päevapalk, tükitöötasu, ületunni-töötasu jne.) ja kutseoskuse

õpetamise üle järelevalvamine käitistes. Kui palgaameti poolt koostatud palganormid leiavad kinnitamist tööministri poolt, siis omavad nad sundusliku ilme. Neist palganormidest mõeldahiilimine on karistatav.

Kuigi need ametid on määratud tööharude jaoks, kus töölisel kas hoopis organiseerimata või nõrgalt organiseeritud, on ometi enamjagu tööliste esindajaid neis ametites määratud ametiühingute poolt. Tööministee-riumi aruanne 1936. aasta kohta näitab, et palgaametites 848-st tööliste esindajast oli 614 nimetatud ametiühingute poolt. Seetõttu on arusaadav, et ametiühingud tunnevad ka elavaimat huvi palgaametite tegevuse üle ja nende kongressidel esitatakse täpne aruanne ametite tegevuse kohta. Käesoleva aasta aruandes näiteks märgitakse, et 24 palgaametit on pannud kehtima kõrgendatud töötasud.

Palgaametitega alalise kontakti pidamiseks ja nende tegevuse järele valvamiseks on loodud üks nõuande-järelevalve komisjon. Aasta jooksul on see komisjon inspitseerinud 20,2% kõigist käitistest, milliste kohta maksab palgaameti seadus. Peale selle tuli komisjonil seadusest täpsema kinnipidamise huvides pöörduda ettevõtjate, nende organisatsioonide, tööliste, ametiühingute jne. poole. 19 juhul tõsteti üles ettevõtete karistamise küsimus palga-alamääradest mitte kinnipidamise pärast.

Mõne aasta eest väljendas nõuandekomisjon mõtte, et vastavate alade ametiühingud peaksid iga kolme aasta järel astuma kokku ja kaaluma küsimust, kas vahepeal muutunud olukorrad õigustavad veel selles tööstusharus palgaameti olemasolu ja kas ei ole aeg tööliste huvides seda asendada mõne ametiühingulise palgaolude korraldamise meetodiga. Selle algatuse kohaselt ongi viimastel aastatel ametiühingud hoolitsenud selle eest, et

aastas ühe kolmandiku palgaametite tegevus võetakse kaalumisele sellelt seisukohalt. Esimene niisugune revisjon tuli toime 1933. aastal, nii et käesoleval aastal toimub palgaamete saatuse kaalumine viiendat korda, kusjuures 15 ameti saatust tuleb otsustamisele juba teistkordselt.

Enne palgaameti edaspidise saatuse otsustamist pöördutakse kõigi asjaosaliste organisatsioonide poole küsimuslehega järgmiste andmete saamiseks: Milline on palgaameti tööliseseinduse koosseis, jõusolevate palga-alamäärade normid ja neis viimase kolme aasta jooksul ettevõtetud muudatused, palgaameti alla kuuluvate ettevõtete ja ettevõtjate arv, kui palju on ametiühingute liikmeid nende tööliste hulgas, kelle kohta maksavad palga-alamäärad, kas ja millised lepped ses tööstusharus on sõlmitud ettevõtjate ja ametiühingute vahel, milliseid raskusi on ettevõtjad valmistanud kindlaksmääratud normide teostamisel, kas kindlaksmääratud normidel on mõju teistele, palgaameti alla mittekuuluvate tööalade palganormidele, muudatused vahepeal toimetusel töömeeetodites ja lõpuks ametiühingute seisukoht selles, kas on soovitatav jätta palgaamet edaspidiseks tegevusse.

Seni viie aasta jooksul saadud vastustest nähtub, et ei ole lahkuminekuid palgaametite olemasolu tarvilikkuse kohta ja nende andmete alusel järelevalve komisjon on soovitanud jätta tegevusse kõik senised palgaametid. Sama seisukohta võttis omaks ka Briti Ametiühingute Liidu Peanõukogu.

Sellestki lühikesest ülevaatest tohiks olla selge, et palgaametid niisugusel kujul, nagu nad loodud Inglismaal, on mitte ainult tööliiskonna palgaolude korraldamise segakomisjonid, vaid ka olulised tegurid ametiühingulise organiseerimistööl alal, millega seletatav ametiühingute soe poolehoid neile.

Sotsiaalseadusandlus.

Põhiseadus.

1. jaan. 1938. a. akates hakkab kehtima uus Eesti Vabariigi Põhiseadus (RT 71-1937). Uue põhiseaduse järgi on kodanikel õigus seaduses ettenähtud aluseil ja korras pidada koosolekuid avaliku rahu ja julgeoleku nõudeid rikkumata (§ 17); koon- duda kutselistesse, poliitilistesse ja muisse ühinguisse ning liitudesse, kusjuures seadusega võidakse viimast õigust kitsendada riigi julgeoleku, avaliku korra ja kõlbluse huvides (§ 18). Seadusega korraldatakse emade ja laste kaitse; lasterikaste perekondade eest hoolitsetakse eriti (§ 21). Ma- jandusliku elu korraldamine peab toimu- ma õigluse põhimõttel, mille sihiks on loo- vate jõudude elustamine, üldise jõukuse arendamine ja selle kaudu inimväärse ülalpi- damise kindlustamine (§ 24). Seaduses mää- ratud aluseil on kodanikul vabadus elukut- set valida, ettevõtteid avada, teetseda

majandusaladel ja koonnuda majanduslikesse ühinguisse ja liitudesse (§ 25). Töö on iga töövõimelise kodaniku au ja kohus. Iga ko- daniku õigus ja kohus on ise soetada endale tööd. Riik aitab töö võimaldamiseks kaasa. Töö on riigikaitse all. Töötülide lahenda- mine ka streigi teel, korraldatakse sea- dusega (§ 27). Abivajaja eest hoolitse- mine lasub eeskätt perekonna liikmeil. Sea- duse alusel korraldatakse kodanikele vanu- se, töövõimetuse või puuduse puhu- abi sotsiaalkindlustuse või hoole- kande korras. Vabatahtlikku hoolekannet soodustatakse. Tööpõlgajaid, pere- konna liikmena hoolitsemiskohuse mittetäit- jaid ja ühiskonnale kahjulikke abivajajaid võidakse seaduse alusel võtta sundhoolda- misele (§ 28). Kodanikel on õigus pöörduda märgukirjadega ja avaldus- tega asjaomaste riigi- ja munde avalikõi- guslike asutuste poole. Juriidilistel isikutel on see õigus nende ülesannete ulatuses (§ 30).

Kindlustusnõukogu koosseis.

15. okt. 1937. a. hakkas kehtima kinnitustunõukogu seaduse muutmise seadus (RT 82—1937), mis määrab Sotsiaalministeeriumi juures asuva Kindlustusnõukogu koosseisu järgmiseks: Sotsiaalministeeriumi töökaitse ja sotsiaalkindlustuse osakonna direktor (juhataja), sotsiaalkindlustuse juhataja, vanem tööinspektor, üks teravishoiu ja hoolekandevalitsuse, üks Kohtuminiisteeriumi, kaks Majandusministeeriumi, üks Põllutööministeeriumi, üks Arstide Koja, viis kindlustuse alla kuulvate tööliste ja kaks eratööandjate esindajat (§ 2).

Kindlustusmaksuvõlgade sissenõudmisel võetav lisaraha.

15. okt. 1937. a. hakkas kehtima Tööliste haiguse ja tööõnnetuse vastu kindlustamise maksuvõlgade sissenõudmisel võetava lisaraha seadus (RT 82—1937), mille järgi tööliste haiguse ja tööõnnetuse vastu kindlustamise maksuvõlgade ja viiviste (TTS §§ 324 ja 470) sissenõudmisel administratiiv sissenõudmise seaduses ettenähtud korras võetakse võlgnikelt lisaraha 5% määral sissenõutavast võlasummast (§ 1), kusjuures summad ümardatakse ülespoole terveteks kroonideks (§ 2). See lisaraha kantakse osalt sissenõudmist teostavate asutiste ja osalt Sotsiaalministeeriumi arvele (§ 3), kusjuures viimane osa sellest lisarahast kasutatakse sotsiaalministri määramisel töökaitse ametkonna arendamiseks ja lisatööjõu palkamiseks (§ 5).

A.-s. „E. Metsatööstuse“ tööliste kindlustamine tööõnnetuste vastu.

1 sept. 1937. a. alates hakkas kehtima A.-s. „Eesti Metsatööstuse“ tööliste tööõnnetuste vastu kindlustamise määrus (RT 75—1937). Selle järgi metsa ülestöötamisel, väljaveol, laadimisel, parvetamisel ja teistel metsatöödel õnnetusjuhtumi läbi kannatanud A.-s. „Eesti Metsatööstuse“ tööliste raviga seoses olevad kulud arstidele, apteekidele, haiglatele ning abirahad ravimise ajal töövõimetuile tasub Sotsiaalministeerium õnnetusjuhtumi esimest päevast alates (§ 1), kusjuures ravikulud, abirahad, pensionid, ühekordsed väljamaksud, matuserahad, proteeside muretsemise, uuendamise või parandamise kulud tasub Sotsiaalministeeriumile A.-s. „E. Metsatööstus“ (§§ 2 ja 4). A.-s. „E. Metsatööstus“ määrab töokohtadele oma asemikud, kes on kohustatud välja andma arsti või haigla tarvis töölisega juhtunud tööõnnetuse kohta samasuguse teadaande, nagu see on maksev põllutöölistega juhtunud õnnetuste kohta (vt. RT 34—1936), ja igakülgsest hoolitsemast, et teadaande väljaandmine ei põhjustaks viivitust arstiabi saamiseks (§ 5). Üksikasjalisemate küsimuste lahendamisel tuleb käsitada Põllutööliste õnnetusjuhtumite vastu kindlustamise seadust ja vastavaid määrusi (§ 6).

Riigiteenijate ja tööliste haiguskindlustus.

15. okt. 1937. a. hakkas kehtima Riigiteenijate, -tööliste ja õppejõudude haiguskindlustuse korraldamise määrus (RT 79—1937), mis määrab üksikasjaliselt riigiteenijatele ja -tööliste arstiabi andmise korra (vt. ka „Tööliste Hääle“ nr. 6—1937). Igale kindlustatule antakse kindlustuskandja — s. o. asutise, kus kindlustatu teenib — poolt vastav arstiabi aaramat seitsmendal päeval pärast teenistusse astumist (§§ 1 ja 4), mille kindlustatu on kohustatud teenistusest või töölt vabanemisel tagasi andma. Kui aga kindlustatul või ta perekonnaliikmel on õigus saada ravi veel pärast teenistusest või töölt vabastamist, siis antakse talle vajadust mööda kasutamiseks ainult üksikuid arstiabiühikuid (§ 4). Ravi- või sünnitusabi saamiseks on kindlustatul õigus pöörduda tervishoiupersonaali poole omal valikul (§ 5), esitades sealjuures abiandjale arstiraamatu (§ 6), milles abiandja iga kord täidab ühe arstiabiühiku (§ 7). Kindlustatu tasub abiandjale, apteekidele või raviasutistele kas kogu summa rahas, missugusel juhul kindlustuseandja poolt talle arstiabiühiku või arve alusel vastav osa tagasi maksetakse, või tasub ainult oma osa, missugusel juhul kindlustuskandja tasub temale langeva osa otseselt abiandjale, apteekile või raviasutisele (§§ 8, 10 ja 11).

Määruse lisadena on avaldatud tasunormid, millede järgi kindlustuskandja tasub antud ravi, sünnitusabi ja muude eritoimetuste eest. Juhul, kui abitarvitaja on maksnud üle tasunormide, siis tasutakse arved kindlustuskandja poolt tasunormide järgi; on aga abitarvitaja maksnud alla tasunormide, siis tasutakse arved tegelikkude kulude järgi (§ 14).

Sõjaväelaste haiguskindlustus.

27. aug. 1937. a. alates on kehviv uus sõjaväe haiguskindlustuse seadus (RT 69—1937), mille alusel korraldatakse ravi ja surma või õnnetuse korral ühekordse toetusraha andmist kõikidele kaitseväelastele, kaitseväes teenivatele riigiteenijatele, tegelikus tööteenistuses olevatele töökohuslastele ja nende perekonnaliikmetele, välja arvatud ajateenijate, õppuste puhul tegelikkude sõjaväeteenistusse võetute ja tegelikkude tööteenistusse võetute perekonnaliikmed.

Riigiteenijate ja -tööliste pension.

27. aug. 1937. a. hakkas kehtima Ärili sel alusel töötavate riiklikkude ettevõtete nimestik (RT 66—1937), milles on toodud ära-järgmised ettevõtted, 1. E. Maapank, 2. Pikalaenu Pank, 3. Riigi Trükikoda, 4. Riigi Viljamonopol, 5. Riigimõisade Valitsus ja 6. Riigi Sadamatehas. Pensioni seaduse § 2. p. 2. alusel ei kuulu eeltoodud ettevõtete töölisel Pensioni seaduse alla, välja arvatud Riigi Sadamatehase tööli-

sed, kes on astunud tehase teenistusse 18. nov. 1918. a. kuni 1. nov. 1930. a., või kelle teenistusaeg pensioniõigust andvail riigiasutistes või -ettevõtetes ületab 1. nov. 1930. a. 12 aastat (Pensioni s. § 1 p. 8).

23. juul. 1937. a. hakkas kehtima Pensioniõiguslikkude isikute teenistuskirjade määrus (RT 56—1937 ja 63—1937), mille järgi tuleb iga pensioniõigusliku isiku kohta pidada vastav teenistuskiri (§ 2), kusjuures ka isikul endal on õigus järele vaadata, kas sündmused ja asjaolud on teenistuskirja õieti sisse kantud (§ 13). Määruse lisana on avaldatud ka teenistuskirja vorm.

Riigiteenijate laste-abiraha.

20. sept. 1937. a. hakkasid kehtima Riigiteenijate laste-abiraha seaduse käsitamise juhtnõõrid (RT 73—1937), milliste järgi laste-abiraha makstakse ka nendelt lastelt, kes saavad pensioni ühe vanema teenistuse eest (§ 2). Lasteabiraha makstakse täies suuruses ka selle ajaeest, kus palgasaajal on haiguse või puhkuse korral õigus saada palka edasi kas täies või osalises suuruses (§ 3). Laste töövõimetuse puhul makstakse palgasaaajale laste-abiraha ka peale laste 18 a. vanuseks saamist, kui nad olid töövõimetud 18 a. vanuseks saamisel (§ 5). Kõigist muudatusist palgasaaaja perekonnas, mis põhjustavad laste-abiraha maksmise katkestamist, lõpetamist või abiraha normi vähendamist, teatab palgasaaaja ametasutisele hiljemalt kahe nädala jooksul (§ 10).

Nakkushaigused.

17. sept. 1937. a. hakkas kehtima Nakkushaiguste vastu võitlemise kulude kandmise seadus (RT 72—1937), mis näeb ette, missuguse osa nakkushaiguste vältimise ja taudide vastu võitlemise kuludest tasub omavalitsustele Sotsiaalministeerium.

Vaimuhaiged, langetõbised ja nõdramõistuslised.

15. okt. 1937. a. hakkas kehtima Vaimuhaigetele, langetõbistele ja nõ-

dramõistuslistele hoolekande korraldamise määrus (RT 79—1937), mis üksikasjalikult reguleerib nende hooldamisele võtmist ja vastavate kulude katmist.

Tööstusõpilased.

1. jaan. 1938. a. hakkab kehtima Tööstusõpilaste pidamise määrus (RT 87—1937). Kui käitise valdaja või tegelik juhataja soovib pidada tööstusõpilasi, siis tuleb tal esitada kohalikule tööstusametile vastav sooviavaldus (§ 1). Tööstusametil tuleb enne õpilaste pidamiseks loa andmist kontrollida, kas käitises on võimalik praktilise töökäitise õppimine ja kas ruumid ning muud tingimused vastavad nõuetele, samuti tuleb jõuda selgusele, kas käitise juhataja või valdaja on suuteline õpetama ja kasvatama tööstusõpilasi ja kas käitises on vastaval määral meistreid, õppinud töölisi või muid eriteadlasi (§ 2). Käitise valdaja või tegelik juhataja, kes saanud loa õpilaste pidamiseks, saab ühtlasi tööstusametilt vastava sisuga tunnistuse (§ 4), mis tuleb välja panna käitise ruumes nähtavasse kohta (§ 5). Luba õpilaste pidamiseks tuleb nõutada ka sel juhul, kui õpilaste pidamisele on asutud enne käesoleva määruse kehtimahakkamist (§ 6). Määruse rikkujad võetakse vastutusele seaduslikus korras (§ 7).

Tööõnnetuste vältimine.

9. juul. 1937. a. hakkas kehtima Tselluloidi tarvitamisel ja laos hoidmisel tööstuslikkudes käitistes õnnetuste vältimise määruse täiendamise määrus (RT 55—1937), mis reguleerib tselluloidi ladude kaugust ja ehitusviisi.

27. aug. 1937. a. hakkas kehtima Lõhkeainete hoidmise ja tarvitamise sundmääruse muutmise määrus (RT 66—1937) ning 28. sept. 1937. a. eeltähendatud määruse täiendamise määrus (RT 77—1937). Neist esimene käsitleb minõõride tegevust puuraukude laadimisel ja süütamisel ning teine kivimurru tööde jaoks lõhkeainete valmistamist vastavate kokkusegamiste teel.

Ringvaade.

Ametiühingute esindajad riigihoidja ja sotsiaalministri juures.

Teisipäeval 16. nov. käis üleriikliku ulatusega Ametiühingute esindajate delegatsioon riigihoidja ja sotsiaalministri juures edasi andmas märgukirja, milles nõuti ametiühingutele töötlide algatamise ja tööliste esindamise õigust.

See küsimus on ametiühingutes olnud

pikemat aega päevakorral ja E. T. Kesklüü on varem korduvalt vastava ministriürii tähelepanu juhtinud sellele puudusele, mis toob ebanormaalseid võtteid palgavõitlusesse, nagu töölepingute kollektiivset ülesütlemist ja korraldamata tööseisakut.

Riigihoidja oli lubanud võtta ametiühingute nõudmise lähemal ajal kaalumisele.

Ametiühinglaste ja töölisvanemate kursus.

Kursuse korraldamine Tallinnas ametiühinglastele ja töölisvanematele mis pikemat aega tööliiskonnas kõne all oli on teoks saanud. Tallinna ametiühinglaste ja töölisvanemate soovi kohaselt on E. Töölisühingute Keskliit kursuse korraldamise enda peale võtnud ja kursus algas 12. novembril Tartu Ülikooli õppejõu P. Vihalemi loenguga tööõiguse üldistest põhimõtetest. 2-tunnilise loengu lühike kokkuvõte on ära toodud meie ajakirjas. Kuna ennejõulune aeg on lühike, siis on kursuse kavas peaaesjalikult praktilised küsimused. Käsitamisele tulevad tööõiguse üldpõhimõtted, kehtivad töökaitse seadused ja määrused, sotsiaalkindlustus, töölisvanemate õigused ja ülesanded ning ametiühingute ajaloosse, sihtidesse ja sissemissse töösse puutuvad küsimused.

Loengud toimuvad Tallinnas Pärnu mnt. 41 Töölisvõimla kolmandamal korral teisipäeviti ja reedeti kell 19.

Osavõtt kursusest on tasuta ja võimaldatud igale töölisele.

Tallinna töölisvanemate koosolek.

3 novembril peeti E. Töölisühingute Keskliidu korraldusel järjekordne Tallinna töölisvanemate ja ametiühingute esindajate koosolek Töölisvõimla ruumes. Koosolekut juhatas Keskliidu abiesimees O. Ruus.

Sotsiaalministeeriumi sotsiaalkindlustuse inspektor P. Margna esines ettekandega sotsiaalkindlustusest. Ettekandest selgus, et sotsiaalministeeriumis on valmimas vanaduse ja invaliidsuse vastu kindlustusseadus, mille põhijooned selguvad lõpulikult kujul lähemal ajal. Kuna riigikohtu seletuse tõttu langesid majanduslikul teel tehtavatel töodel ehitustöölised sotsiaalkindlustuse ja reaktöökaitse seaduste alt välja, tahetakse sotsiaalministeeriumi ettepanekul muuta kehtivaid seadusi ses mõttes, et ehitustöölised uuesti sinna alla kuuluksid. Samuti tahetakse muuta õnnetusjuhtumite vastu kindlustamist nii, et töölise esindajad saaksid võtta osa vastavatest juhtivatest asutustest

Aruande Keskliidu tegevusest esitas Keskliidu esimees J. Voiman, peatudes pikemalt kutseühinglaste ja töölisvanemate kursuste ja töölissharidustöö korraldamise juures.

Edasi järgnesid töölisvanemate poolt ettekantud ülevaated Tallinna käitiste töö- ja palgaoludest.

Johanson'i paberivabrikus töötab 267 töölise. Tööoludes muutusi ei ole. Keskmise tunnitasu meestel 35 snt. naistel 25 snt.

A.-s. E. Kunstsarveatehased O. Kerson ja Ko-s töö ratsionaliseerimise tõttu vallandatakse 33 naistöölise. Ühenduses sellega on palkade reguleerimine, mille juures võib tõusta üksikute vähepalgaliste töötasu.

A.-s. Rottermanni tehases töötab 180 töölise ja esimesest septembrist on palku tõstetud 10—20 senti päevas.

E. T. K. Koplimettalli tehases töötab 217 töölise, keskmiseks tunnitasuks meestel 42,6 naistel 27,5 senti. 15 okt. otsustati palku tõsta meestel 3 snt. t. naistel 2 snt. tunnis ja 1. oktoobril anti kõigile töölisele palgalisa mis teeb kolm protsenti välja.

A.-s. Siegeli käitises töötab 101 töölise, keskmiseks töötasuks 40 snt. tunnis, palku on tõstetud väiksematele palgalisele 5—10%, kuna üldine palgatõstmine oli aprillis.

Rauaniidis on peale vabriku ülemineku teiste omanikkude kätte praegu käsil tööprotsessi ümberkorraldamine. Kangru osakond töötab kahe vahetusega. 6 tundi päevas ja alates 12. oktoobrist kolme vahetusega 8 tundi päevas. Käitises on töölise 245. Kangru osakonnas teenitakse 33 senti tunnis, paelaosakonnas 40—65, lukusepad 45—55 senti tunnis, muud päevatöölised 20—30.

Kaves töötab 470 töölise. Töö- ja palgatingimused endised.

Lorupi klaasivabrikus on 407 töölise. Klaasivanni remondi tõttu võib tulla vallandamisele kuni 200 töölise umbes detsembri keskpaigu, remont võib kesta 4—6 nädalat. Töötulide lahendamise komisjon tõstis ajatöölise palku 5% võrra kuna töölised ja tööandjad polnud komisjoni otsusega rahul ja protestisid selle vastu, siis seni pole ministeeriumist pro-

testi kohta vastust saabunud. Enne töö-
tüli arutamist tõstis tööandja 17 töölisel
tunnitasa 2—5 sendini, kuid augusti
kuus kärbiti lihviijate tükitöö hindu ligi
30%. Klaasipuhujate keskmine tunnitasa
tükitöös on 68 senti, ajatöölistel kõrgem
tunnitasa meestel 45, naistel 25 senti.

B. Schocher ja Ko's on 80 töolist.
Käitises töötab 13 naist 1-kr. palgaga päe-
vas, 11 naist 1,25-kr. palgaga päevas ja
20 naist 1,50-kr. palgaga päevas, s. o.
kokku 44 naist 61-st päevatöolisest nai-
sest. Ainult üks naine saab 80 kr. kuus
ja on seega ka kõige suurema palgaline
naine. Mees'el on palk 50—100 kr. kuus.
Enamuses kõigub kuupalk 50, 60, 70
jne krooni vahel. Töölised on esitanud
kahekümneviie protsendilise palgatõst-
mise nõude, töötüli on pooleli. Käitises
on käimas ratsionaliseerimise protsess.

Otto Saare käitises töötab 52 töö-
list. Palgad endised.

Volta käitises töötab 157 töolist.
Keskmine tunnitasa meestel 41,6 naistel
26 senti tunnis.

Tselluloosis töötab 820 meest, 68
naist, mehed teenivad 29—56 senti, nai-
sed 26 snt.

Eesti Siidis töötab 460 töolist. Töö-
liste tükitöö tasu on töönormide tõstmise
tõttu vähenenud.

Elektrijaamaas töötab 350 töolist,
töölise keskmiseks tunnitasuks 25—50
sendini, naistel 20—24 sendini tunnis

Krullis töötab 850 töolist umbes 200
ehitustöölise, tunnitasadeks on 28—50
senti tunnis ja tulevikus võib mõninga-
tel aladel tulla vallandamisi. Käitise
juhatus on pakkunud töölisele üks sent
tunnis juure. Möödunud reedel peetud
üldkoosolekul töölised lükkasid vabriku
valitsuse pakkumise tagasi ja nõuavad
tükitöö ja ajatöödel 15% palgakõrgen-
dust. Töölise tükitöö hindade arvesta-
misel tulnud ette mõningaid väärnä-
hteid, mille tõttu käitise juhatus tööins-
peksiooni vahelsegamisel on maksnud
tasumata jäänud palku tagant järele.
Üks süüdlane ametnik olevat vallanda-
tud. Katlamaja töölistel on pandud
maksma üued tükitööhinna kirjad, mille-
de järele teenistus kujuneb väiksemaks.

Sadamatehases töötab 608 töolist
Töölisnõukogu on esitanud protesti töö-

tülide lahendamise komisjoni otsusele,
millele pole vastust saabunud.

A.-s. Eesti Metsatööstuses töötab
kõigest 40 töolist. Töölise arvu suure-
nemist olevat ette näha detsembri kuu
sees.

„Tohver“ käitises töötab 265 töolist,
töölised nõuavad 25% palgakõrgendust
eile peetud läbirääkimistel tööinspektori
juuresolekul ei saavutatud kokkuleppet.
Töötüli antakse komisjoni.

Flamingost töötab 59 töolist. Det-
sembri esimesel poolel tahetakse anda
kõigile töölisele lõpuarve, ja võtta tü-
kitööde hinnad ümberkorraldamisele.

Eestimaa Autojuhtide & Mototehni- kute Ühingu erakorraline peakoosolek.

Pühapäeval, 31. oktoobril s. a. Börsi saalis,
pidas Eestimaa Autojuhtide & Mo-
totehnikute ühingu oma erakorralist
peakoosolekut. Kokku oli tulnud üle 250 liikme.

Koosoleku juhatajaks valiti üksmeelselt G.
Rauer, abideks Kulm ja Leibar; pro-
tokolljaks asjaajaja Maikalo.

Liiklemiskorralduse, liiklemisõnnetuste ja
nende vastu võitlemise küsimuses esineb põh-
jalikult läbitöötatud, sisuka ja huvitava ette-
kandega asjaajaja Maikalo. Liiklemiskor-
ralduse enese kohta märgib ta ära, et meie
aja moodsa autoliikluse nõuete kohaselt on
juba 1936. a. Riigi Teatajas väljakuulutatud ja
maksmapandud liiklemismäärused, millised
tiheda koostöö tulemusena teedeministeeriumi
ja ühingu vahel, peaksid igati kooskõlastama
kõigi liiklemisest osavõtjate tegevust. Nende
määrustega on korraldatud nii jõuvankrite,
kui jalgratturite, jalakäijate, hobusõidukite,
ratsanikkude ja loomade liiklemine, seejuures
jõuvankrid kui kiireloomulised sõidukid ase-
tatud primäärsesse seisukohta. Kahjuks tege-
lik elu on jõuvankrid ja jõuvankrijuhid soo-
tus teisele seisukohale tõstnud. Nende vastu
esitatakse erakordselt suuri nõudmisi. Pan-
nakse peale suuri kohustusi. Võetakse tarvi-
tusele väga karmid karistused. Samal ajal
kõik teised liiklusest osavõtjad justkui jääks
välja sellest; saavad eelisõigustatud, erilise
kaitse alla võetud; neid peetakse „Automi-
bilismi ohvreiks“. Minnakse isegi nii
kaugele, et teistes riikides ja nende linnades
oleks otse kuulmatu niisugune liiklemisõnne-
tuste rohkus kui meil Eestis. Ametlik stati-
stika aga räägib sootuks teist keelt. Iga 1000
elaniku kohta tuli meil 1930—34. a. keskmise-
sena 0,6‰ autoõnnetust, 1936. a. langes see
juba 0,59‰ peale. Teistes riikides aga: Hel-
veetsias 4,0‰, Italias 0,7‰, Soomes 1,1‰,
Taanis 0,3‰. Helveetsias seega 8 korda rohkem
kui meil. Ka Tallinna õnnetuste arv ei ole kõrge
(2,1‰) võrreldes Helsingiga (3,3‰), Stockholmiga

(5,40/00), Kopenhaageniga (8,30/00). Olugi, et neis linnades sõidukite arv suurem kui meil, on seal tänavad avaramad, sõiduteed paremad, liiklemine paremini korraldatud ja kõik liiklusest osavõtjad ühtlaselt sellesse lihitatud.

Siirdudes liiklemisõnnetuste põhjuste üksikasjale selgitamisele, nähtub, et suuremate põhjustena esinevad:

I. Linnades jalakäijate liiklemine vale kätt, valesti üle teede ja ristteede minek, sõiduteel kaimine, seejuures isegi lehtede lugemine, peale selle linnades ja maal määruste vastane hobusõidukite, ratsanikude, jalgratturite, kärude ja loomade liiklemine.

Kõigi nende liiklusest osavõtjate korrale kutsumine, esmalt liiklemiskasvatuse teel, hiljem kui see tehtud, määruste rikkumise eest karistamine ja õnnetuste põhjustamise korral vastutusele võtmine — oleksid abinõud, mis vähemalt 50% võrra vähendaksid liiklemisõnnetusi ja kergendaksid autojuhtide ettevaatamuse ja hooletuse arvele kirjutatud süükoormat.

II. Nõrk ja puudulik autojuhtide ettevalmistamine.

Soovitav oleks tulevikus juhtide ettevalmistamist koondada riigi kätte, seejuures kursustele astujalt nõuda tunnistust tervisliku ja vaimse seisukorra üle.

III. Jõuvankrijuhtide pikk tööaeg.

Rahvusvaheline statistika ja kohapealsed uurimused näitavad, et liiklemisõnnetusi suurel määral põhjustab pikk juhi tööaeg, juhi väsimus ja ületöötamine (hooaja veodel kestab veoautojuhtide tööpäev mitu ööd-päeva järgimööda). Selle juures aga ka juhi otseste ülesannete kõrval teiste tööde tegemine, nagu: koormate peale ja mahalaadimine, omnibusejuhina pileтите müük jne. jne.

IV. Korraldamata jõuvankrijuhtide tööturg.

Et palgalisi juhte oleks võimalik eriti distsiplineeritud, kohustruust, hääde kogemustega, kõrge kutseetikaga ja elukommetega materjalist komplekteerida, tuleks muuta Töötülide lahendamise seadust ses mõttes, et kutseühingud võiksid neis asjus pooltena esineda, mis läbi avaneks võimalik kollektiivlepingutega kutseühingute ja ettevõtjate vahel jõuvankrite juhtimise alalt kõrvaldada kõlbmatut elementi, kes küll praegu võivad odavamate palkadega teenida, kuid ohustavad liiklemist ja tekitavad kahjusid nii kolmandate isikutele, kui ka jõuvankrite omanikele.

VII. Era-autode soodustamine maksulist vedu teostavate ees.

Statistiliste andmete järgi on Eestis kaugelt üle poole rohkem erasõidukeid kui maksulist vedu teostavaid jõuvankreid, erasõiduautosid isegi kolmkorda rohkem kui taksoautosid.

Tuleks täpselt statistikat pidada selle üle, kas mootorsõiduki õnnetuses süüdi kutseline

(palgaline) jõuvankrijuht või erasõiduki omanik, kas õnnetus leidnud aset omnibusega, veoautoga, taksoautoga, erasõidukiga või mootorrattaga.

Täpne ja üksikasjalik statistika aitaks õieti suunata võitlust õnnetuste vastu ja hõlbustaks liiklemise paremat korraldamist.

VIII. Kitsa tee või maantee tõttu takistatud möödaskõiki.

Meie maanteedel olustikus pahatihti on takistatud ja sootuks võimatu silmapilkne möödaskõiki eesliikuvast sõidukist, sest kitsa tee või selle kumeruse ja veoauto koormuse juures möödaskõiki põhjustaks tõsisema õnnetuse.

IX. Jõuvankrite ja nende liiklemise kontrollimisest kutseorganisatsioonide kõrvale jätmine.

Juuni kuust alates, mil püstitati nõue jõuvankrite pidevaks kontrollimiseks ja liiklemisrevideerimiseks, on seda nii mõnigi kord teostatud isikute poolt, kes ei oma tehnilisi ega praktilisi teadmisi ja see on põhjustanud sagedaid arusaamatusi. Kuna kutseorganisatsioonid omavad selleks kogemuste ja teadmistega varustatud isikuid, oleks soovitatav, et niisugusteks kontrollimisteks kutsutakse üle riigi osavõtma ka kutseorganisatsioonide esitajaid.

Peale Vasser'i, Viikmäe, Tinn'i ja Kulm'u asjalikke sõnavõtte, kiidab peakoosolek juhatare poolt esitatud liiklemisõnnetuste vastu võitlemise ettepanekud üksmeelselt heaks.

Seejärgi E. Kulm võtab sõna ja ütleb, et siin peaksid eeskätt kõigis asjus autojuhid ise elava eeskujuna absoluutselt karsketena, korralikkudena, kohusetruudena ja täie vastutustundega tegelema rooli taga.

Jõuvankrijuhtide tööaja-, tööolude-, palgalise puhkuse-, tööinspektsiooni-, haiguste- ning õnnetuste vastu kindlustamise küsimustes esineb aruandjana asjaajaja Maikalo.

Kuna autojuhtide kutse on raske, ohtlik ja vastutusriikas, on endastmõistetav, et see peab komplekteeritama eriti valitud materjalist, ja et sellel kutsealal töötajale võib esii tada erilisi nõudmisi ja panna peale ka erilist kohustusi. Kuid rõõbiti sellega ja vastaval jõuvankrite liikluse arengule ja suurele osale, tähtsusele majanduslises ja ühiskondlises elus, oleks viimane aeg mõtlema hakata ka sellele, et jõuvankrijuhid saaks lihitatud palgatööliste perre mitte üksinda eriliste kohustuste ja nõudmistega, vaid ka seda kutsset väärivate õigustega.

Tuleks kiiremas korras kehtima panna jõuvankri juhtide suhtes tööaja-, tööolude-, palgalise puhkuse-, tööinspektsiooni ja haiguste- ning õnnetuste vastu kindlustamise seadused.

Ühingu märgukirjad on ses suhtes kajastamist leidnud ja juba 9. mail 1936. a. on

Sotsiaalmiisteerium teatanud, et on väljatöötamisel Haiguskindlustusseaduse eelnõu, milles lahendatakse küsimus meie poolt soovitatud suunas. Teised küsimused on samuti pooldamist leidnud, kuid nende uudsuse tõttu oodatakse meie poolt lähemaid ja konkreetsemaid seisukohti.

Lahendamist vajab veel ja samuti kiiremas korras liiklemisõnnetustega tekkinud kahjude tasumise küsimus, ehk n. n. kindlustamise küsimus.

Peale neis küsimusis välismaa korralduste käsitamist, loeb aruandja ette juhatuse algkava, mille järgi jõuvankrijuhtide töö ja käitised sel alal tuleks arvata Tööaja seaduse alla ja täiendada seda seadust järgmiselt:

§ 1 p. 4 muuta ja panna maksuma redaktsioonis:

„käitised inimeste ja asjade veoks linna tänavatel ja maanteedel ning kaupade töstmiseks dokkides, sadamasildades ja ladudes“.

Täiendada oma seadust uue § 4¹ järgmises redaktsioonis:

§ 4 „Kutseliste jõuvankrijuhtide normaal tööaeg ei tohi olla pikem kui 8-tundi öö-päeva jooksul, kusjuures teenistus rooli taga (pidev juhtimine) ei tohi pikem olla kui seitse tundi. Taksojuhtide normaal tööaeg, kui need töötavad 0/00-de peal, ei tohi pikem olla kui 12 tundi öö-päeva jooksul, kusjuures teenistus rooli taga (pidev juhtimine) ei tohi kesta üle 6 tunni.

Selle § kohta annaks Teedemiisteerium kokkuleppel Sotsiaalmiisteeriumiga eri määruse, milles ära märgitud, mida mõista tööaja all, mida mõista puhkeaja all, presentsaja all ja pideva juhtimise all. Lisana määruste juurde avaldada kontrollvihiku vorm, mille annaks välja registreerimisasutis, mida autojuhid kohustatud pidama päevlikult. Kontrollvihikut peab autojuht alati kaasas kandma ja selle esitama kontrollorganeile. Need organid võivad igal ajal kontrollida ka veoettevõtteid. Autojuhi poolt vihikusse kantud andmeid peab tööandja või selle asemik iga kalendrinädala möödumisel oma allkirjaga kinnitama.

Edasi juhatuse kava näeb ette jõuvankrijuhtide arvamist palgalise puhkuse õiguslikeks, tööinspektsiooni vajadust palgaraamatute ja õnnetujuhtumite vastu kindlustamise alal, juhtide haiguskindlustuse alla arvamist ja jõuvankrite eksploateerimisel juhtunud õnnetuste tagajärjel tekkinud kahjude tasumist jõuvankrite omanikkude Kindlustusühingu kaudu.

Peakoosolek kiidab juhatuse kavad üksmeelselt heaks, kuid juhatuse ettepanekul jätab lõpliku otsustamise konverentsile, mille kokkukutsumiseks lähemal ajal antakse juhatusele täieline volitus. Konverentsist osavõtma otsustatakse kutsuda ka kõiki teisi jõuvankrijuhtide kutseorganisatsioone.

Ühtlasi valitakse sellele esimesele jõuvankrijuhtide „parlamentile“ saadikud, iga 25 liikme pealt üks, missugusel alusel

esitaksid endid konverentsil ka teised organisatsioonid.

Peakoosolek ühelhäälel volitab valitud isikuid nimekirja järjekorras esindama ühingut ka Jõuvankrijuhtide Kutseorganisatsioonide Liidu Esindajate Kogus ja E. T. Keskliidu kongressil vastavalt esitamisviisile.

Lisakulude suhtes, mis võiksid tekkida konverentsi kokkukutsumisega ja muis asjus, peakoosolek ühelhäälel volitab juhatust tarviduse korral 1937 a. lõpuni kulusid tegema ühingu sissetulekute piirides.

E. toidu- ja maitseainete tööliste ametiühingu tegevusest.

Puhkepäeval, 17 oktoobril k. a. peeti ühingu erakorraline peakoosolek. Koosolekut juhatasid J. Vellemäe ja J. Kruusimägi. Protokolliateks valiti E. Loot ja E. Eisberg.

Juhatuse tegevus kanti esimehe J. Kruusimägi poolt ette ja võeti teadmiseks.

Organiseerimisest kõnelesid E. Loot ja A. Kull. Peakoosolek soovis, et juhatuse kõik vahendid tarvitusele võtaks uute liigete värbimiseks ühingusse.

Uus kodukord võeti kodukorra komisjoni poolt esitatud kujul vastu ja otsustati maksuma panna 2 nädalat peale peakoosoleku otsust. Pikemalt vaieldi osakondade kassa üle. Uue kodukorra järele koostavad osakondade juhatused osakondade eelarved ja tegutsevad selle piires.

A. Hollat soovitas, et need ühingu liikmed, kes siirdunud teistele kutsealadele ei saaks tulevikus enam ametiühingu juhatuses olla, küll aga võiks nad liikmemaksu edasi maksta.

Peakoosolek otsustas kõigile liikmetele anda ühingus ka edaspidi ühesugused õigused.

Eestimaa Töölisühingute keskliidu kongressi saadikuteks valiti, vastavalt liikmete arvule 10 saadikut ja nõukogusse 2.

Soovitati, et ühingu liikmeskond juhatuse ja kultuurtoimkonna üritustest aktiivsemalt osa võtaks.

*

E. T. K. juhatuse korraldusel peeti 12. oktoobril s. a. tubakatehase tööliste üldkogu koosolek, kus seati üles käitسنõukogu kandidaadid ja valiti valimisi korraldav komisjon.

Valimised toimusid 22. okt. s. a., 135-st hääleõiguslikult valijast võtsid hääletamisest osa 129. Osavõtjate arv näitab, kui suur oli huvi käitسنõukogu ellukutsumise vastu käitises. Käitسنõukogu liigeteks valiti A. Seks 101, E. Nettan 90 ja A. Nurga 72 häälega. Kandidaadid ei saanud esimesel valimisel tarvilikke arvu hääli, mistõttu korraldati neile järelvalimised. Järelvalimistest võtsid osa 123 töölist. Käitسنõukogu liigete kandidaatideks valiti A. Mook 60, M. Kertman 46, ja A. Muttik 5 häälega.

Valimisi korraldavad komisjon tunnistab käitise nõukogu ja nende asemikud valituks ja teatas sellest E. T. K. juhatusele ja tööinspektorile.

*

Käesoleval aastal on ellukutsutud tööliskonna asutused A.-s. „Laferme“, A.-s. „Sirena“, ja E. T. K. tubakavabrikutes. Kõik käitise nõukogu liikmed eeltähendatud vabrikutes on ametiühingu liikmed, mis tagab asjalikku koostööd ametiühingu ja käitise nõukogude vahel. Vaid „Anton & Ko“ tubakatehases, kus töötab üle 50 töölise on käitise vanem valimata.

*

Sokolaadivabrik A.-s. „Kaves“ peeti 26. ja 27. okt. s. a. käitise nõukogu ümbervalimisi. Valimistest võtsid osa 465. hääleõiguslikust töölisest 383 töolist.

Uude käitise nõukogusse valiti E. Marvits 349. häälega; V. Sillak 314. häälega, M. Eesman 290. häälega ja K. Michelson 279. häälega. Kandidaatideks jäid: H. Pinder 245.; L. Hallika 224.; A. Proos 196. ja M. Anupõld 158. häälega. Kõik valitud käitise nõukogu liikmed ja nende asemikud on ametiühingu liikmed.

Valimised kinnitati I. jsk. tööinspektori poolt 3. nov. s. a. Tööliskond on hindanud endise käitise nõukogu tööd sellega, et valis enamiku endiseid nõukogu liikmeid tagasi.

*

27. okt. s. a. korraldati A.-s. A. Brandmanni šokolaadi tehases käitise nõukogu ümbervalimisi. Kuna käitises töötab 137 hääleõiguslikku töolist, siis valiti nõukogu 3-liikmeline. Valimistest võtsid osa 123 töolist. Esimesel valimisel valiti nõukogusse B. Sürje 72. häälega (uus) ja V. Tärk 63. häälega (uus). Üks nõukogu liige ja asemikud ei saanud tarvilikku arvu häält, mistõttu korraldati 2. nov. s. a. järelvalimised. Järelvalimistel valiti kolmandaks nõukogu liikmeks L. Nened 46. häälega (uus) ja kandidaatideks L. Urba 31.; A. Trau 28. ja B. Hio 21. häälega.

Töölisnõukogu valimised raudtee 1. liini jaoskonnas.

Käitise töölise üldkoosolek valimiskomisjoni valimiseks peeti juba 1. augustil s. a. Kuivõrd raske on raudteel valimisi läbiviia näitab see, et tulemusi saadi väljakuulutada alles 20. septembril s. a. Takistuseks on käitise laialdane ulatus, Haapsalust Arukülani ja Keilast Paldiskini. Seega on käitise 600 töolist paisatud laiali mööda 150 km. pikkust raudteeliini. Sellega on ka seletatav, et esimeste valimistega, mis toimusid 17. ja 18. ja 19. augustil s. a., ei saadud valimisi lõpetada, vaid tuli korraldada järelvalimised 30. ja 31. augustil ning 1. septembril s. a., mille tulemusena valimiskomisjon kuulutas välja uued töölisnõukogu liikmed. Uus nõukogu, mis on 5-liikmeline, jaotas ametid omavahel järgmiselt; esimees Arnold Vakker, abiesimees Volde-

mar Viik, sekretär Hugo Mülvee ja ametita liikmed Ernst Peterson ja Johannes Raavel; neist 3 esimest E. V. Raudtee Ehitustöölise kutsetingimuste liikmed; Uuel nõukogul seisab ees raske aasta, sest raudteeliinitöölise palga ja teenistustingimused on eriti viletsad ja senini ei ole suudetud kuigi palju nende parandamiseks ära teha.

A. F. V.

Vabaharidustöö Raadio Ringhäälingus.

Alates käesoleva aasta oktoobrikuu lõpust toimub Raadio Ringhäälingus loengute sari üldnimetusel „Lähtekohti vabaharidustööks“. Tähtendatud loengute sarja eesmärgiks on käsitleda eesti vabaharidustöö üldisemaid ja aktuaalsemaid küsimusi, mis võiksid huvi pakkuda ka töölis haridustöö tegelastele.

Loengud algasid 31. okt. 1937. a. ja kestavad kuni 8. maini 1938. a. puhkepäiviti kl. 17.00—17.20, missugust aega kuulamise poolest tohiks pidada soodsaks.

Kuna sarja nimestiku aratoomist kogu ulatuses ei võimalda meie ajakirja ruum, siis toome ainult need, mis tööliskonda kahtlemata tohiksid huvitada.

5. dets. koolide peainspektor E. Terasmäe: Kutsehariduslikud õpingud vabaharidustöös.

12. dets. koolide peainspektor J. Kiiwet: Muljeid Põhjamaade kodutööstusliidu konverentsilt.

19. dets. Peasekretär J. Rebane: Haritud töölisest ja töölis haridusest.

2. jaan. 1938. a. Peasekretär A. Vaigo: Maatöölise haridusliku taseme tõstmisest.

9. jaan. Peasekretär E. Kubjas: Maailma karskusliikumise tänapäev.

23. ja 30. jaan. E. Haridusliidu õppetöö sekretär N. Ruus: Öpiringidest.

3. aprillil. H. Mäelo: Sotsiaalse kohusetunde kasvatamisest.

Töölised Tartu käitistes.

Tartu Töölisühingute Keskliidu poolt oli neljapäevaks 28. okt. kokku kutsutud keskliidu nõukogu, ametiühingute juhatuste ja töölisvanemate ühine koosolek, mille päevakorras oli aruanded töökohtadelt.

Nahavabrik „Kalev“ Töölisi 28. Palgad samad mis aasta tagasi. Et osa tööstuse hooneid üle 100 aasta vanad, siis pole ka töötingimused korralikud. Sellest tingitud ka linnavalitsuse otsus, mis määras tööstuse sulgemisele juba paar kuud tagasi. Hiljem pikendati töötamisluba kuni 1. novembrini, loodetavasti pikendatakse luba veelgi kuni

kevadeni. Vallandamisi ja juurevõtmisi ette näha ei ole. Organiseerituid töölisi 85%.

Eesti Metsatööstuse Tartu saeveski. Töölisi 130—140. Kõikumine tingitud ehitustegevusest tööstuses. Töötasud 28—40 senti tund. Tööstus jääb paari nädala pärast seisma ja seisab kuni 15 jaanuarini. Kord tööstuses hääd, kuid üks abimeister käitub töölistega selliselt, et on hakkama saanud isegi töölise löömisega. Tööliste üldkogu koosolek, millest võttis osa 100 töolist, nõudis selle abimeistri vallandamist. Nüüd on see asi omavahelise kokkuleppega lahendatud.

Tartu Telefoni vabrik. Töölisi 176. Töötasud 15—42 senti tund, kaasa arvatud õpilased. Tükitööga, mida teevad peale mõne üksiku kõik töölised, tõuseb töötasu keskmiselt 50%. Olukord käitises nii ümberkäimise kui ka töökaitse seaduste täitmise suhtes korralik, ainult et tööstus on ettenhätud vähema arvu tööliste siis ruumid on kitsad. Tasulist puhkust ei saadud, selle asemel maksti puhkuse eest tasu. Tööd praegu vähe, et aga on loota uusi tellimisi, siis vallandamisi karta ei ole.

Kammivabrik „Estico“. Töölisi praegu 235, suvel oli korra 600. Siis töötas vabrik kolme vahetusega, nüüd ühe vahetusega. Töötasud meestel 20—47, naistel 15—25. Viimane palga tõus oli käesoleval suvel töötülide vahekohtu otsusega 10%, mida siiski kõik ei saanud, tööliste nõue oli 20%. Söögiruumi ei ole, lubatakse ehitada. Organiseerituid vähe, olgugi et on olemas vastav ametiühing.

Alumiiniumi vabrik „Tav“. Töölisi 82, neist mehi 45, naisi 37. Töötasu meestel 28—40, naistel 14—20. Kevadel tõsteti töötasu 5%, nüüd paar päeva tagasi said veel pooled töölised üks sent tunnis juure. Tööd vähevõitu. Kord rahuldav, ainult üks meister annab kaebamiseks põhjust. Ametiühinglasi 25%.

Linna ehitustööd. Töölisi 127. Palgad alalistel töolistel ja aednikel 23 s., puutöolistel 28 senti ja naistel 20 senti tund. Töölised töötavad üle linna laiali, sellepärast omavaheline side nõrk. Töötingimuste ja sotsiaalseaduste rikkumise kohta kaebusi ei ole olnud. Juhtkonnaga läbisaamine hääd.

Nahavabrik Usvanski ja pojad. Töölisi 75, neist mehi 50, naisi 25. Töötasu meestel 23—40, üksikutel ka kuni 55 naistel 17—23 senti tunnis. Olukord käitises jätab soovida. Puudub riietusruum, samuti söögiruum. Tihti võib tööline omad riided leida pargi kastist, samast võib leida ka söögi. Ventilatsioon tööstuses halb, kolmandal korral isegi sedavõrd, et on tulnud ette tööliste minestamisi. Tööstusel puudub toormaterjal tallanaha näol, sellest siis ka see, et kui palka juure nõuti, seda ei saadud. Organiseerituid 25%.

Mehaaniline puutööstus Pocekaev ja Ko. Töölisi 40. Palgad 25—40 sn. tund. Möödunud suvel tõstisime töötüli, mis jõudis otsaga Töötülide vahekohtusse, hiljem leppisime kokku, mille tagajärjel tööliste töötasu tõusis 1—3 s. tun. Töölised ei püsi tööstuses, igal nädalal lahkub 4—5 töolist, kelle asemel tulevad uued, ka praegu on töolistest puudus kuid tulijaid ei ole. Ületunde tehakse, töötatakse isegi pühapäiviti. Organiseerituid üle 90%.

Eesti lihaeksport Tartu Tapamajad. Töölisi 100, neist mehi 80, naisi 20. Töötasud meestel 60—70 ja naistel 40—55 krooni kuus, tunniviisi 25—27 senti tund. Aasta alul nõudisime palka juure, seda siis ei saanud, ainult hakati andma tööliste lõunaks tasuta suppi. Nüüd tõsteti paarikümnel mehel 5 krooni võrra kuus palka. Tööstuse ruumid on korras. On olemas söögiruum, riietusruum ja kolm pesuruumi ühes duschidega. Pahe on see, et tööliste kes töötavad märjal töö, ei anta vabriku poolt veekindlaid saapaid, vaid peavad töötama oma jalanõudega, mis juba paari tunni järele on läbi ligunenud ja selle tagajärjel tuleb töötada märgade jalgedega. Tööd on palju ja lähemal ajal on näha tööliste juurevõtmist.

Gustav Peetsi masinavabrik. Töölisi 75. Massilisi vallandamisi ja juurevõtmisi pole ette näha, kuid üksikuid, kes ei meeldi juhtkonnale vallandatakse ja asendatakse uutega. Iseäranis peale tööliste üldkogu koosoleku, kus arutusel oli töötasu tõstmine. Palgad 15—40 senti tunnis. Vabriku juhatus seletab küll, et temal pole töölisi 15 sendilisi need on õpilased, kuid neil puuduvad õppelepingud ja tööd lastakse teha neil

kõige raskemat. Üksikud teenivad tüki-
tööga ka enam. Puuduvad täiesti riide
ja söögiruum. Pesemiseks antakse 10—15
mehe peale pool naela seepi nädalas.
Töolistega ümberkäimine on viimasel
ajal paranenud, kuid töökaitse seadusi
rikutakse. Ületunde tehakse piiramatult.
Möödunud suvel mõned tööliselised tegid
kuni 500 ületunni. Ületundide eest lisa-
tasu ei maksta.

Metallivabrik a/s Lellep. Töölisi
üle 100. Töötasu on viimasel ajal alane-
nud, sest tööd on vähe. Kord on rahuldav.
Suvel mõned tööjuhatajad käitusid töölis-
tega halvasti, nüüd üks astus tagasi ja
teised on end parandanud. Tööstuse
ruumid on vanad ja sellepärast jätab
kord ka mõndagi soovida.

Tartu Klaasivabrik. Töölisi 90
neist mehi 50, naisi 40. Puhujad teenivad
tükitööga 40—75 senti tunnis, abitöölised
16—22 senti tunnis. Vallandamisi ja juu-
revõtmisi ette näha ei ole. Kavatsesime
palka juure nõuda, kuid koosolek jäi
kvoorumis puudumisel pidamata. Et pu-
hujaid Eestis vähe, siis tõsteti puhujate
palka, mõnes osas üle nõudmise. Üle-
tundide eest makstakse korralikult. Vab-
riku ruumid ei vasta nõuetele, sellepär-
rast siis ka söögi, riiete ja pesuruumid
kitsad.

Ja n R a t n i k u m a s i n a v a b r i k .
Töölisi 52. Viimasel ajal on paljud töölised
ise töölt lahkunud ja mujale läinud.
Töötasud 15—42 sendini tund. Ületun-
nid ja puhkus on makstud. Palka tõsteti
6—8%. Tööstuse ruumid on vanad ja
jätavad soovida. Lähemal ajal toimu-
vad töölisvanema valimised.

Pärnu tööliste elust.

Pärnu Tööliste ühingu korraldusel peeti 6. ja
7. nov. Pärnus ja Sindis rida loenguid kus
kõnelesid haridusnõunik K. Kadak — töölisha-
ridustöö tähtsusest ja kapten A. Gustavson —
vanaduse- ja invaliidisuse vastu kindlustamisest.
Osavõtt loengutest oli elav.

*

Pärnu Sadamatööliste Ühingu pidas puhkepäe-
val 14. nov. erakorralist peakoosolekut. Koosole-
kul kõneles keskliidu peasekretär J. Jalaja —
ametiühingute päevamuredest. Ühingu tegevuse
ülevaatest selgus, et käesoleva aasta tegevuses on
näha suurt tõusu. Liikmete arv on kasvanud ka-
heksakordseks ja ühingu rahatagavara umbes kolme-
kordseks. Otsustati korraldada ühingu liikmete ja
nende perekondade jõulupuu. Ühingu asub käes-

olevast kuust alates uutes ruumides. Rohkearvu-
lise osavõtjaskonnaga koosolekut juhatas Lepik,
protokollis Sommer.

Puhkepäeval 13. nov. kõneles Pärnu Tööliste
Ühingu E. Loot — haiguskindlustusest. Ette-
kande järele võeti elavalt sõna. Rahulolematust
tekitab Pärnu Ühishaigekassa juhatus, kes ei arvesta
tööliste soovidega juhatus moodustamisel.

Peale selle oli E. Loodil läbirääkimisi Pärnu
toiduainete töölistega organiseerimise küsimuses.

*

Puhkepäeval 14. nov. toimus Pärnu Tööliste
Ühingu asjade loterii loosimine. Ühingu ruumid
olid rahvast täis. Peavõiti ja teised suuremad võid-
ud jäivad Pärnu. Loterii õnnestus üle ootuste
hästi ja piletitest tuli puudu.

Viljandi ehitustööliste päevamured.

Puhkepäeval, 14. nov. pidas Viljandi T. Ü.
ehitustööliste sektsioon oma üld-
koosolekut, millest võrdlemisi elavalt osa võeti.
Koosolek oli kokku kutsutud peasjalikult ehitus-
tööliste olukorra selgitamiseks ja tööolude paran-
damiseks. Kõnelema oli palutud Erik Tuim-
an, kes kõneles teemal: Ehitustööliste olukord
ja selle parandamine.

Kõneleja selgitas ehitustöölisi kaitsvate sea-
duste arengut kuni käesoleva ajani ja praegusi
seaduste muutmisi ja muutmise kavatsusi.

Ettekande järele võeti vastu rida resolutsioone,
milles rõhutati tööpäeva piiramise vajadust ehi-
tustöödel, majanduslikul teel tehtavate ehitustööde
tööliste sotsiaalkindlustuse (haiguste ja õnnetujuh-
tumite vastu kindlustamise) alla viimist ja seda,
et ehitustöölised hooajatöölisena maksavad oma
aastateenistuse pealt haigekassamaksu, kuid haigus-
kindlustuse alla kuuluvad ainult tööhooaja kestel.

Läbirääkimiste all puudutati tööolusid ja leiti,
et tööleidmise võimalused eeloleval talvel on väga
piiratud.

V. M.

Viljandi äriteenijate koosolek.

9. nov. k. a. korraldas Viljandi äritee-
nijate ühingu kõnekoosoleku ühingu ruumes,
kus refereeris eraettevõtete ametnike koja nõunik
V. Tehve teemal: „Mida taotleb eraettevõtete
ametnike koda“.

Kõneleja selgitas eraametnike praegust olu-
korda, andes ühtlasi ülevaate esimesest äri- ja
kontoriteenijate tööolusid korraldavast seaduse
eelnõust, mille koda esitas hiljuti majandusministri
kaudu vabariigi valitsusele.

Palgaolude parandamiseks peeti vajalikuks or-
ganiseeruda ametiühingusse.

Eraettevõtete ametnike koja toetusel otsustati
lähemal ajal Viljandis ära pidada keelte kursused.

V. M.

Viljandi elektrikud kindlustavad oma tööala.

Eesti elektrikute ühingu Vil-
jandi osakond, kuhu on koondunud üle
paarikümne kohapääl tegutseva elektriku, pidas
31. oktoobril k. a. oma korralist aastakoosolekut,

millist elavalt osa võeti. Pääle tavaliste aasta-koosoleku päevakorrapunktide oli koosoleku päevakorras rida mitmesuguseid küsimusi, mis puudutavad elektrikute tööala.

Nii tuli arutusele kindlate tööhindade küsimus, õnnetusjuhtumite vastu kindlustamise küsimus jne.

Senini Viljandi elektrikud on töötanud kõik isesuguste hindadega, milles puudus ühtlus. See asjaolu on tekitanud omavahelisi väikesi hõõrumisi. Sellise olukorra vältimiseks otsustati panna maksma omavahel kindlad tööhinnad, millest aumehe-kokkuleppel tuleb kinni pidada. Koostati otsekohe ka hindade tabel, mis kõikidele elektrikutele teatavaks tehakse. Kindlate hindade suhtes otsustati kokku leppida ka äridega töömaterjalide ostmiseks.

Elektrikute seas on suurt nurinat tekitanud asjaolu, et paljud isikud, kes üldse ei oma elektriku kutset, kipuvad sellel alal töötama, rikkudes oma tööhindadega igasuguseid kokkuleppeid ja töökvaliteeti. Otsustati saata Viljandi linnavalitsusele kutseliste elektrikute nimekirja ja palve — lubada linnas liini- ja avalikkudel töödel töötada ainult kutselistel elektrikutel.

Suurt rahulolematust avaldasid elektrikud veel oma tööandjate vastu. Paljud majaperemehed j. t. isikud, kes lasevad tööd teha, ei tasu korralikult töötasu, jäädes tähtajata võlgnikeks j. n. e. Et kõikidel elektrikutel teada oleks kes säärased korrad maksjad on — otsustati koostada vastav nimestik.

Muus osas võeti vastu osakonna möödunud aasta, tegevuse ja kassaaruanded, samuti kinnitati eeloleva tegevusaasta tegevuskava ja eelarve, määrati liikmemaks j. n. e. Valiti ka uus osakonna juhatus kuhu pääsesid H. Pindsoo, O. Taanera, Koldits, Heinsoo ja Piir.

V. M.

Tööstuse seisukord Viljandimaal.

Viljandimaa tööinspektorile saabunud kokkuvõtted kõigilt Viljandimaal ja linnas asuvailt tööstusettevõtetelt nende tööolukorra, tööliste arvu jne., kohta näitavad, et võrreldes eelmiste aastatega

käesoleval suvel tööstuse üldpilt Viljandimaal näitab väikest tõusutendentsi. Suurenenud on tööliste arv ja väljavaateid tulevikuks on suurem osa käitistest hinnanud paranemise suunas. Allamäge on käinud käitisi ainult väikekäitiste hulgas.

Suurkäitisi Viljandimaal on praegu 11. Viljandi linavabrik töötab kuni remondini, mis praegu käib, 208 töölisega, kaasa arvatud tehniline personaal. Viljandi tikuvabrik töötab 95 töölisega. Vabrikul esitatud andmete järele on tellimisi ekspordiks rahuldavalt, lattu töötatakse vaid siseturu jaoks. Meleski klaasivabrikus teadete kogumise ajal töötas 77 töölist. Vabrikul laod on kaupa täis ja uusi tellimisi ei saabuvat tarvilikul määral. Praegu nimetatud käitis seisabki juba. Vöhma eksporditapamajas töötab koos tehnilise personaaliga 97 inimest ja oma tööväljavaateid hindab ettevõtte edaspidiseks rahuldavaiks. Viljandi ajutise maavalitsuse teedeosakonna ettevõtte, mis on loetud suurkäitiseks, tegutsseb 116 inimesega ja Viljandi linna samaladililine ettevõtte 62 töölisega. Hoffi karusnahatööstuses on 41 töölist ja väljavaateid hindab vabrik lähemas tulevikus rahuldavaiks. Natuse riidevärvimistööstus töötab 14 töölisega, Viljandi saeveski 44 töölisega, jahuveski 7 töölisega ja Leihbergi lina- ja jahutööstus 53 töölisega. Suurkäitistest ükski ei hinda oma olukorda heaks, kuna nõrgaks pidas seisukorda ainult Meleski klaasivabrik. Suurkäitistest saab tööd kokku ligi 800 inimest.

Keskkäitistest on töölisi kokku 498, arvult 49 käitises, millest 20 käitist asub Viljandis. Nõrgana oma tegevusväljavaateid hindab neist kesk-käitistest 3 ja väga nõrgana 1. Üks mööblitööstus aga hindab oma olukorda väga heana, kuna tellimisi saabuvat iga päev ikka enam.

Väikekäitisi on 365, kokku 467 töölisega. Mineraalide ümbertöötamise alal — 12 tööstust, metallitööstuse alal — 29, kummitööstuse alal — 2, nahatöö alal — 6, tekstiilitööstuse alal — 9, puutööstuse alal — 31, poligraafia alal — 2, toidu- ja maitseainete- ja joogitööstuse alal — 118, kehakatte alal — 24, ehitustööstuse alal — 20 ja lõpuks 64 veokäitist.

Tööliste arv kõigis käitistes kokku tõuseb tänavu üle 1700, missugune arv on mullusest vähe suurem. Tööliste arv püsib stabiilne metalli-, naha-, trüki-, tekstiil- ja puutööstusettevõtteis.

Välismaine ringvaade.

Rootsis äsja Ametiühingute Keskliidu poolt avaldatud statistiliste kokkuvõtete alusel oli m. a. Rootsi tööturul rahuaastaks, ja nimelt ses mõttes, et polnud suuri streigivõitlusi. Kuid sellest hoolimata leidis aset mitte vähem kui 4804 tariifi ja palgaliikumist, mille tulemuseks oli see, et tõusid 214.821 tööliste tunnitasad ja 37.228 tööliste tükitöötasad. Ümberkorraldatud tariifide alusel langes töötasu ainult 616 töölisel. Suvepuhkuse pikendus viidi läbi

83.645 tööliste kohta. 205.664 tööliste suhtes lepingu alusel kujunes 1. mai tööpühaks. Aruandeaastal hõlmas tariifi- ja palgaliikumine kogusummas 360.765 ametiühingu liiget. Ainult 0,99%-il liikmeist tuli oma palganõudmisi toetada streigiga. Aasta lõpuks oli Rootsis 9429 kollektiivlepingut, mis hõlmasid 658.834 organiseeritud töölist. Ilma kollektiivlepingulise aluseta (süü hulka on arvatud ka need töölisgrupid, kelle töö- ja palgatingimused on

Iga teadlik tööline loeb „Tööliste Häält“!

määratud kindlaks mõnel teisel viisil) töötas 98,542 ehk 13% ametiühingute liikmeid. Tuleb tähendada, et 1936. aasta lõpust saadik Rootsi ametiühingute liikmete arv on väga tugevasti tõusnud ja ulatub praegu 800.000-ni.

Ameerika Ühendriikides omal ajal kõrgema kohtu poolt põhiseaduse vastasteks kuulutatud sotsiaalseadused on hiljem antud tõlgenduste põhjal hakanud maksma üksikutes osariikides vastavate kohalikkude esinduskogude otsuste põhjal. Käesoleval aastal muuhulgas tunnustati Washingtoni osariigis põhiseadusepäraseks ka palgaalammäära seadus. Kokku on nüüd Ühendriikide 48-st osariigist 22-es riigis kehtimas palgaalammäära seadused. Majandusliku tõusu tagajärjel, nagu näitavad nüüd lõplikud kokkuvõtted, on Ameerika rahvamajanduslik üldsissetulek 1936 aastal tõusnud 63,8 miljardi dollarini 55 miljardi vastu 1935 aastal. Palgaline tulu 62 miljoni dollarini 51 miljoni dollari vastu aasta varem. Kuigi edu on olnud küllalt suur, pole ometi veel jõutud 1929 aasta tasemini. 1929 aastal oli Ameerikas töölisi ja teenijaid kokku 34.669.000, 1936. aastal oli neid aga 30.644.000 inimest; palgalise aastatulu oli 1929. a. 1450 dollarit, 1936 aastal aga kõigest 1244 dollarit. Palgalisi oli mullu seega ümmarguselt 12% vähem ja aastatulu 15% vähem kriisielisest tasemest.

Prantsumaa ja Tšehhoslovakkia sõlmisid vastastikkuse sotsiaalkindlustuse lepingu, mille alusel mõlemil maal kehtivad sotsiaalkindlustuse seadused on maksvad ka teise riigi kodanike kohta kes töötavad teise lepinguosalise pinnal. Tegelikult puudutab see päämisel Tšehhoslovakkia kodanikke, kes töötavad Prantsumal, kuna prantslasi on õige vähe leidnud teenistust Tšehhoslovakkias. Kindlustussummad maksetakse välja ka järelejäänule, kuigi need peaksid elama kodumaal, lahus kindlustatust.

Taanis pandi 1. oktoobrist alates kehtima seadus, mille alusel keelatakse kõik ületunnitööd. Esialgu püüti hoiduda vahelsegamisest seadusandluse kaudu ja soovitati tööliste ja ettevõtjate organisatsioonidel leppida omavahel kokku, kuid kuna läbirääkimised ei andnud tulemusi, siis astus riigivõim vahele. Seadus määrab kindlaks need erakordsed juhud, mil ületunnid loetakse lubatuks, kuid sedagi tingimusel, et kahe nädala jooksul peab normaaltööstajast antama ületunde teinud töölisel sama palju vabu tunde, kui ta oli teinud tööd üle normaaltööstajana. Ainult erikokkuleppe alusel tööliste ja ettevõtjate ühingute vahel võib vabade tundide andmine sündida ka pikemal ajavahemikul kui kaks nädalat. Selle seaduse vastu on ettevõtjaskond asunud tegema ägedat kihutustööd eriti nende vähete töölisgruppide keskel, keda kõige enam huvitasid ületunnid. Ometi ei näi sel olevat tulemusi, kuna tööliskond saab aru, et ületundide kaotamine on võetud ette tööpuuduse vastu võitlemise otstarbel. Ületunde tehti seni Taanis umbes 2% kogu töötundide arvust. Nüüd loodetakse, et ületundide keelu tõttu ettevõtjaskond on sunnitud suurendama tööliste arvu kui mitte 2%, siis ligilähedale selle võrra.

Belgijas pärast suuri streike 1936. aastal vastuvõetud maksulise suvepuhkuse seadus jättis hõlmamata kõik nn. perekondlikud käitised, s. o., milliste juhtimine kuulub isa, ema või eestkostja kompetentsi, samuti kõik käitised, kus tööl alla 10 töölise. Selles raamiseseaduses eneses ettenähtud alustel Belgia töömihister Delattre oma määrusega laiendas nüüd seda seadust ka nende käitiste suhtes, kus tööl vähemalt 5 töolist.

Hollandi ametiühingud pidasid 18—19. oktoobrini omapärase kongressi, mille nad nimetasid „sotsiaalteaduslikuks kongressiks“. Sellest kokkutulekust võttis osa 600 usaldusmeest ja külalist, ning ta sihiks oli väljaselgitada, milliste sotsiaalpoliitiliste ja majanduslike nõudmistega kavatsevad ametiühingud esineda praegusel ajal ja edaspidises arengukäigus. Kongressil peeti suur hulk referaate sotsiaalse ja majanduspoliitiliste küsimuste üle, mille järele võeti vastu rida resolutsioone. Nende sisust võiks meie töölisi huvitada järgmised nõudmised, millest osa meil juba teostatud: Palkade pidev reguleerimine vastavalt muutuval elustandardile, seejuures parimaks vahendiks tunnustati kollektiivlepingute süsteem. Kollektiivlepingute teostamine — öeldi seal — tuleb kasuks nii majanduse arengule üldse kui ka ettevõtjatele ja töölistele, aidates paremini korraldada nende omavahelisi suhteid, nagu seda tõendavad kogemused. Sellepärast nõutakse seadusandlisel teel kollektiivlepingute sõlmimise kohustuse maksmapanemist. Edasi nõutakse käitiseõukogude ellukutumist — täidesaatvate ülesannetega; ametiühingute esindajate nimetamist ametlikkudesse instantssidesse, millised tegelevad majanduslike küsimustega; töölepingute seaduse parandamist, eriti töölt vallandamise korra alal, ja vahekohtu kokkukutamise kohustuse maksmapanemist. Sotsiaalpoliitilisel alal nõutakse maksulise puhkeaja korraldamist seaduse kaudu; 40-tunnilise töönädala seadust ja ülemineku ajal tööaja piiramist 48-tunnilise maksimaalse ajajorniga; koolisunduse ja kutseõppuse tähtsuse pikendamist ühe aasta võrra, mille tagajärjel tööturg laheneks aastas umbes 40.000 tööjõu võrra. Lõputus nõuti tööpuuduse vastu kindlustuse laiendamist ja kindlustatute toetuse saamise perioodi pikendamist. Peale selle muidugi hulk teisi programmilisi nõudmisi.

Riigiametnike ühingud Rootsis, mis kuuluvad Ametiühingute Keskliidu alla, pidasid äsja koosoleku, kus otsustasid kutsuda ellu riigiteenijate ühingu teid. Sellesse liitu kuulusid riigiametnike, raudteelaste, postiteenijate, sõjaväe- ja õhukodade, haigeravitsejate ja telefoniteenijate ühingud. Selle liidu sihiks on riigiteenijate kutsealaliste ja sotsiaalsete huvide taotlemine, samuti tihedama kontakti loomine kõigi liitunud organisatsioonide vahel. Sellesse liitu koondunud organisatsioonidel on kokku 62.000 liiget. Liitunud organisatsioonid jäävad aga edasi Ametiühingute Keskliidu liikmeteks.

Maarlitööliste Rahvusvahelise kutsesekretariaadi konverentsi peeti 13—14 septembril Pariisis. Peale muude küsimuste oli tähtsana probleemina päevakorral selle kutsesek

retariaadi kokkusalatamine Ehitus- ja Puutöölise kutsesekretariaadiga. Maalritööliste kutsesekretariaat on üks vähemaid. Omal ajal kuulus sinna 70.295 liiget, kuid Saksamaa ametiühingute ja hiljem Austria ühingute hävitamise järele sulas liikmete arv kokku 43.000 peale. Seda on aga liig vähe ühe rahvusvahelise organisatsiooni edukaks arenemiseks. Ometi on aga maalritööliste kutsealaline traditsioon nii tugev, et see seni on takistanud liitumise teostamist teiste kutsesekretariaadidega. Seekordsel kongressil otsustati siiski Rahvusvahelise Ametiühingute Liidu kaasabil alata läbirääkimisi Ehitus- ja Puutööliste Rahvusvahelise Kutsesekretariaadiga liitumise asjus.

Austraalia trükitööliste liit otsustas astuda Trükitööliste Rahvusvahelise Kutsesekretariaadi liikmeks. Austraalia liidu vastuvõtmisega on nüüd koondunud Trükitööliste Rahvusvahelise Kutsesekretariaadi ümber 24 liitu 23-st maast. Austraalia liidu kaudu suurenes Kutsesekretariaadi liikmete arv 14.700 võrra.

Skandinaavia koostöökomitee — nii nimetatakse kõigi Skandinaavia ametiühingute ühist keskust — sai käesoleval sügisel 25 aastat vanaks. Tema asutamise ajal — 1912. aastal — kuulus Skandinaavia kõigisse ametiühingutesse kokku 260.000 liiget. Tänavu on aga Skandinaavia (Rootsi, Norra, Taani, Soome ja Islandi) ametiühingutes kokku 1.500.000 liiget. Järelkult Skandinaavia komitee jõud 25 aasta jooksul on kasvanud ligemale kuuekordseks.

Tekstiiltööliste töö- ja palgaolud Leedus ja Lätis.

Nagu varemalt teatasime, saadeti Balti Puuvillavabriku töölisvanem V. A. do käitise kulul tutvunema Riiga ja Klaipepedasse sealsete tekstiilkäitistega. Reisilt tagasi tulles andis V. A. do ülevaate nende käitiste palga- ja tööoludest, millega tal võimalik oli tutvuneda.

Klaipepedas asuvas Lietuvos Medvilnīnu Manufaktūrā's, mis on Balti Puuvillavabriku harukäitis, töötab 463 töolist. Kontrollides telgede arvu ühe kangru kohta selgus, et ühel teljel töötab üks tööline, 2. teljega 58 töolist, 3. teljega 4 ja 4. teljega 37 töolist. Seega käitises pole ühe kangru kohta rohkem telgi kui meil. Peale selle tuuakse kangrutele poolid kätte ja tükiid puhastatakse eritööliste poolt. Tükitööga kangrud teenivad 48-tunnilise töönalaga 28—38 litti (1 litt = 100 centu = 62 eesti senti). Ajatööl maksetakse meestele 81 ja naistele 57 1/2 centu tunnis. Masinate puhastamiseks antakse nädalas 1,5 tundi ja maksetakse nende tundide eest 85 centu. Kvaliteedi poolest valmistatakse seal halvemat kaupa, kui meil. Praagi eest on trahvid. Vabrikuvalitsuse seletuse järgi, poolide kättetoomisega kangrutele, tööproduktioon suurenes 10% võrra.

4. teljega töötamine kangrutele on vabatahlik.

Käärijate palk on 35—40 litti nädalas, niidepanejad saavad 1000 lõnga eest 80—110 centu, lõimeliimijad saavad 1,5 litti tunnis, abid 95 centu. Värvikojas mehed teenivad 1 litt ja naised 60 centu tunnis. Puhkust antakse 6 päeva aastas. Töölistel on riidekapid ja söögiruum. Käitis töötab kahe vahetusega.

Riias asuvas Riigas Manufaktūrās töötab 1200 töolist, kahe vahetusega 5 päeva nädalas. Kõik kangrud töötavad kahe teljega. Värvilised poolid tuuakse kangrutele kätte.

Valmiskoetud kangad puhastatakse eritööliste poolt. Kangrud teenivad 3,6—4 latti päevas (1 latt = 100 santiimi = 72 eesti senti). Õpilase palk 20 santiimi tunnis.

Niidepanejad saavad 47 santiimi 1000 lõnga eest. Eelketruses töötajad saavad 3,8 latti ja ketrajad 4 latti päevas. Hoovitöölised saavad 40—55 santiimi tunnis. Töölised saavad 2 nädalat puhkust, kusjuures tasu arvestatakse keskmine 2,5 viimase kuu palgast. Masinad on samal tehnilisel tasemel, kui meil.

SISU: 1) Ametiühingud ja riik. 2) Töõiguse üldised põhimõtted. 3) Tekstiiltööstuse ratsionaliseerimisest — B. Heisert. 4) Palgaamet — Briti sotsiaalkorralduse omapärasusi. 6) Sotsiaalseadlusandlus. 7) Ringvaade. 8) Välismaine ringvaade.

Tegev ja vastutav toimetaja: J. Jalaja.

Väljaandja: E. Töölisühingute Keskkliit. Toimetus ja talitus: Tallinn, Pärnu mnt. 41—5. tel. 460-52; avatud igal tööpäeval kella 10—12 ja 18—20.

Ilmub kuus vähemalt 16-leheküljelise numbrina.

Ilmunud 24. novembril 1937. a.

TELLIMISHIND: aastas 1 kroon, 6 kuud 60 senti; üksiknumber 10 senti. KUULUTUSTE HIND: 1 lk. — 30 krooni, 1/2 lk. — 16 kr., 1/4 lk. — 8 kr., 1/8 lk. 5 kr. Kuulutused tekstis ja esiküljel 50% kallimad.